

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων

Π.Μ.Σ. " Τεχνοοικονομική Διοίκηση & Ασφάλεια Ψηφιακών Συστημάτων "

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ**

Επιβλέπων Καθηγητής: Αρτίκης Γεώργιος

Βουρνά Χριστίνα ΜΤΕ 1234

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Τεχνοοικονομική Διοίκηση και ασφάλεια Ψηφιακών Συστημάτων

Πειραιάς, Ιούνιος 2015

*“Οι επιχειρήσεις δεν
επιτυγχάνουν μέσα σε κοινωνίες
που αποτυγχάνουν”*

*Björn Stigson, former President
of the World Business Council for
Sustainable Development*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε ορισμένους ανθρώπους, η συμβολή και η συμπαράσταση των οποίων ήταν πολύτιμη και καθοριστική στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον επιβλέποντα Καθηγητή μου κο. Αρτίκη Γεώργιο, για την επίβλεψη, την καθοδήγηση, τις πολύτιμες συμβουλές και παρατηρήσεις επί της οργάνωσης, δομής και του περιεχομένου της παρούσας εργασίας, καθώς ήταν πάντα διαθέσιμος να μου προσφέρει τις γνώσεις και την εμπειρία του για τη βαθύτερη κατανόηση του επιστημονικού πεδίου της Τεχνοοικονομικής Διοίκησης και των Ψηφιακών Συστημάτων.

Κλείνοντας, ευχαριστώ την οικογένειά μου, για τη συνεχή συμπαράσταση και την αγάπη τους και τους ευγνωμονώ που στέκονται πάντα δίπλα μου τόσο στις επιτυχίες, όσο και στις αποτυχίες, δίνοντάς μου την ελπίδα και τη δύναμη να συνεχίσω να προσπαθώ για το καλύτερο.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο η εταιρική κοινωνική ευθύνη συντελεί στην επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και στην ανάπτυξη σε περιόδους οικονομικής κρίσης.

Αρχικά, αναλύεται διεξοδικά η έννοια και ο θεσμός και τα χαρακτηριστικά της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μέσα από αναλύσεις και συμπεράσματα τόσο της εγχώριας, όσο και της διεθνούς επιστημονικής βιβλιογραφίας και έρευνας, των τελευταίων ετών. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της οικονομικής κρίσης και στην αλληλεπίδρασή αυτής με το επιστημονικό πεδίο της ΕΚΕ.

Έπειτα, μελετάται η συμβολή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην δημιουργία αξίας για την επιχείρηση, καθώς και τα οφέλη που πηγάζουν από την υιοθέτηση σχετικών πρακτικών, τόσο για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης του γενικότερου περιβάλλοντος όσο και για τη εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων.

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, γίνεται παρουσίαση του θεσμικού πλαισίου της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, των φορέων πρόωθησης, των προτύπων, των δεικτών απόδοσης και των προϋποθέσεων για τη διαμόρφωση κατάλληλων μοντέλων ΕΚΕ.

Τέλος, παρατίθενται οι τάσεις, οι προκλήσεις και οι προοπτικές της ΕΚΕ στην Ελλάδα, καθώς και τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης και κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο - Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	6
1. Εισαγωγή	6
2. Ορισμός της ΕΚΕ	6
3. Βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού της ΕΚΕ	9
4. Η θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών	13
5. Η εσωτερική διάσταση της ΕΚΕ	14
6. Η εξωτερική διάσταση της ΕΚΕ	17
7. Τομείς εφαρμογής της ΕΚΕ	18
8. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΕ σε Ευρώπη και Ελλάδα	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (ΕΚΕ): ΣΥΜΠΛΕΥΣΗ Ή ΑΝΤΙΘΕΤΗ ΠΟΡΕΙΑ	25
1. Οικονομική κρίση	25
2. Η επιπτώσεις της κρίσης για την ΕΚΕ	27
3. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία	31
4. Εμπειρικά παραδείγματα άλλων χωρών – Προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (ΕΚΕ) ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΞΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	36
1. Οι τέσσερις επικρατέστερες αιτιολογίες για την ΕΚΕ	36
2. Βιώσιμη ανάπτυξη	37
3. ΕΚΕ και Βιώσιμη Ανάπτυξη	39
4. Πως η ΕΚΕ δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Porter)	40
5. Τα κυριότερα οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ	41
6. Πλεονεκτήματα ανάπτυξης και συστημικής διαχείρισης της ΕΚΕ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (ΕΚΕ) ...	46
1. Διεθνές και Εθνικό θεσμικό πλαίσιο	46
2. Φορείς για την προώθηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα	49
2.1. Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	49
2.2. Συμβούλιο του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	50
2.3. Eurocharity	51
2.4. ΚΕΝΤΡΟ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ - CSE (Centre for Sustainability & Excellence)	52
2.5. CRI – Ινστιτούτο εταιρικής ευθύνης	52
2.6. Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής (EBEN GR)	53

2.7. Quality Net Foundation	54
3. Διεθνή πρότυπα ΕΚΕ	54
3.1. Γενικά Στοιχεία	54
3.2. Το Πρότυπο Κοινωνικής Υπευθυνότητας: Ορισμός	56
3.3. Διεθνή Πρότυπα Κοινωνικής Υπευθυνότητας.....	57
4. Δείκτες απόδοσης ΕΚΕ.....	73
4.1. Γενικά Στοιχεία	73
4.2. Οι 4 τομείς επιδόσεων του CR Index.....	73
4.3. Προυποθέσεις διαμόρφωσης κατάλληλων μοντέλων ΕΚΕ.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο - ΕΠΙΛΟΓΟΣ	78
1. Η ΕΚΕ στην Ελλάδα – Τάσεις προκλήσεις και προοπτικές	78
2. Συμπεράσματα	81
3. Κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο - Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

1. Εισαγωγή

Η ΕΚΕ δεν αποτελεί μία νέα ιδέα. Συνδέεται ιστορικά με την ανάπτυξη και εξέλιξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων από την αρχή του εμπορίου τον 16ο αιώνα και της βιομηχανίας τον 19ο αιώνα. Τον 18^ο αιώνα, οι επιχειρήσεις άρχισαν να στρέφουν το ενδιαφέρον τους στους εργαζόμενους προκειμένου να τους καταστήσουν πιο παραγωγικούς. Με τη βιομηχανική επανάσταση τον 19^ο αιώνα, οι επιχειρήσεις γίνονται πιο κοινωνικά υπεύθυνες ως προς τους εργαζομένους τους, με πρακτικές όπως η παροχή κατοικίας. Τον 20^ο αιώνα, καθιερώθηκαν πλέον νομικά πλαίσια για τη λειτουργία των επιχειρήσεων και αναπτύχθηκε η ιδέα κράτους πρόνοιας.

Τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη για επαναπροσδιορισμό του ρόλου των επιχειρήσεων στην κοινωνία γίνεται όλο και πιο έντονη. Οι επιχειρήσεις παγκοσμίως έχουν αρχίσει να απομακρύνονται από τις παραδοσιακές αντιλήψεις που περιόριζαν τον κοινωνικό τους ρόλο και έχουν ξεκινήσει να αναπτύσσουν σταδιακά μια διαφορετική στρατηγική προσέγγιση, η οποία περιλαμβάνει και την εταιρική προσφορά, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον τους. Συνειδητοποιούν πλέον πως δεν μπορούν να εκφράζουν την επιβίωση ή και ανάπτυξη μόνο με οικονομικά μεγέθη. Κρίνονται πλέον όχι μόνο από τα οικονομικά αποτελέσματα ή την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που προσφέρουν, αλλά και με κοινωνικά κριτήρια. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μια ολοκληρωμένη επιχειρηματική στρατηγική που μπορεί να εγγυάται μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα σε μια εταιρεία αλλά και ευημερία για όλη την κοινωνία.

2. Ορισμός της ΕΚΕ

Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχει μακρά ιστορία στη βιβλιογραφία. Η επιστημονική ανάλυσή της και η σχετική ερευνητική συγγραφή

άρχισε τη δεκαετία του 1950 και μέχρι σήμερα, στη διεθνή βιβλιογραφία έχουν καταγραφεί πλήθος ορισμών σχετικά με την έννοια της ΕΚΕ (Carroll, 2008).

- Η απαρχή της σύγχρονης βιβλιογραφίας σχετικά με την ΕΚΕ θεωρείται η έκδοση του βιβλίου “Social Responsibilities of the Businessmen” από τον Howard Rothmann Bowen, το 1953. Ο H.R. Bowen αναφέρεται στις υποχρεώσεις των επιχειρηματιών όχι μόνο στο εσωτερικό της επιχείρησης αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία, και αναδεικνύει την κοινωνική ευθύνη ως συμπληρωματικό και διορθωτικό μέτρο για ορισμένες κοινωνικές βλάβες που συνδέονται με τη φιλελεύθερη οικονομία (Carroll, 1979).
- Το 1960, ο Keith Davis έδωσε τον εξής ορισμό «η ΕΚΕ αναφέρεται στις αποφάσεις και ενέργειες των επιχειρηματιών που αποφασίζονται για λόγους που έστω και μερικώς δεν αφορούν στα άμεσα οικονομικά ή τεχνικά συμφέροντα της εταιρείας. (Davis, 1960) ¹ Ο Davis διερεύνησε το ρόλο της ισχύος των επιχειρήσεων στην κοινωνία και υποστήριξε ότι η επιχείρηση είναι μία κοινωνική οντότητα και πρέπει να κάνει χρήση της ισχύος της με υπευθυνότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, υποστήριξε ότι εάν μια επιχείρηση δεν κάνει σωστή χρήση της κοινωνικής ισχύος της, η θέση της στην κοινωνία θα αποδυναμωθεί και άλλες επιχειρήσεις αντιλαμβανόμενες την ισχύ τους θα την ασκήσουν και θα ενισχυθούν κοινωνικά, ειδικά όταν η κοινωνία απαιτεί υπεύθυνη εταιρική δράση.
- Τη δεκαετία του 1960, επίσης, οι Eells και Walton όρισαν ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αναφέρεται σε θέματα τα οποία προκύπτουν όταν οι επιχειρήσεις δίνουν έμφαση σε θέματα κοινωνικού ενδιαφέροντος και σε αξίες που πρέπει να διέπουν τη σχέση εταιρείας και κοινωνίας (Eells R. & Walton C., 1961).

¹ Davis K. 1960, ‘Can Business afford to ignore Social Responsibilities?’ California Management Review, 2, Spring, pp. 70-76.

- Ο Αμερικανός οικονομολόγος, στατιστικολόγος και συγγραφέας, Milton Friedman, αναφέρει στο βιβλίο του “Capitalism and Freedom” που εκδίδεται το 1962, ότι «Υπάρχει μία και μόνο κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, να χρησιμοποιεί τους πόρους της και να συμμετέχει σε δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσει τα κέρδη της, εφ' όσον παραμένει εντός των κανόνων του παιχνιδιού, δηλαδή, με ανοικτό και ελεύθερο ανταγωνισμό χωρίς δόλο ή απάτη». Σύμφωνα με τον M. Friedman, η ευθύνη ενός στελέχους είναι η διεξαγωγή των επιχειρησιακών δραστηριοτήτων σύμφωνα με τις επιθυμίες των ιδιοκτητών, οι οποίες είναι η επίτευξη περισσότερων κερδών σύμφωνα με τους βασικούς κανόνες της κοινωνίας, τόσο αυτών που ορίζονται από τον νόμο, όσο και των ηθικών κανονισμών (Falck and Hebllich, 2007)².
- Ο Thomas Donaldson εξέτασε τη σχέση μεταξύ επιχειρήσεων και κοινωνίας και έκανε αναφορά για την ύπαρξη ενός είδους έμμεσου κοινωνικού συμβολαίου μεταξύ των επιχειρήσεων και της κοινωνίας το οποίο σηματοδοτεί ορισμένες έμμεσες υποχρεώσεις των επιχειρήσεων απέναντι στην κοινωνία. (Donaldson, 1982)³
- Αργότερα, οι Donaldson and Dunfee (1999) διεύρυναν την προσέγγιση αυτή και πρότειναν ένα «Ολοκληρωμένο Κοινωνικό Συμβόλαιο », το οποίο θα συνίσταται από ένα μακρο-κοινωνικό συμβόλαιο (macrosocial contract) και ένα μικρο-κοινωνικό συμβόλαιο (microsocial contract). Το μακρο-κοινωνικό συμβόλαιο αφορά στις σχέσεις της επιχείρησης με όλους τους ορθολογικούς χρήστες και δομείται σε γενικούς υπερ-κανόνες (hyper-norms). Το μικρο-κοινωνικό συμβόλαιο εστιάζει στις σχέσεις της επιχείρησης με τα άμεσα ενδιαφερόμενα μέρη και μέλη των τοπικών κοινοτήτων και δομείται σε ρητές ή υπονοούμενες

² Falck O. and S. Hebllich (2007), “Corporate Social Responsibility: Doing Well by Doing Good”, Business Horizons, Vol. 50 (3), pp. 247-254

³ Donaldson, T. (1982), *Corporations and Morality*, Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall.

συμφωνίες οι οποίες είναι δεσμευτικές στο πλαίσιο μιας κοινότητας οικονομικών δρώντων. (Donaldson & Dunfee, 1999)⁴

- Το 2004, οι Jackson & Nelson χαρακτήρισαν την ΕΚΕ ως απαραίτητο συστατικό επιτυχίας των επιχειρηματικών λειτουργιών και ως μια ευκαιρία έτσι ώστε οι επιχειρήσεις, εκτός από το ενδιαφέρον τους για οικονομικά αποτελέσματα, να λαμβάνουν υπόψη και τον ευρύτερο κοινωνικό προβληματισμό (Jackson I. & Nelson J., 2004)

3. Βασικά χαρακτηριστικά του θεσμού της ΕΚΕ

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) είναι το σύνολο των πρακτικών που ενσωματώνει στη λειτουργία της μια εταιρεία με αντίκτυπο σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholder), δηλαδή σε όλους όσους επηρεάζουν ή επηρεάζονται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο από τις αποφάσεις και τις δραστηριότητές της. Στα ενδιαφερόμενα μέρη συμπεριλαμβάνονται οι μέτοχοι, οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι εργαζόμενοι, οι τοπικές κοινωνίες στις οποίες δραστηριοποιείται η κάθε επιχείρηση, το κράτος, το περιβάλλον, διάφορες οργανώσεις κ.λπ.

Η ΕΚΕ αφορά όλους όσους επηρεάζονται από την λειτουργία των επιχειρήσεων και των οργανισμών. Αυτοί μπορεί να είναι:

- Εργαζόμενοι
- Μέτοχοι
- Πελάτες / Καταναλωτές
- Ανταγωνιστές
- Προμηθευτές
- Περιβάλλον
- Πολίτες / Κοινωνία

⁴ Donaldson, T. and Dunfee, T.W. (1999), *Ties That Bind: A Social Contracts Approach to Business Ethics*, Boston: Harvard Business School Press.

Οι πρακτικές ΕΚΕ εφαρμόζονται σε εθελοντική βάση και αναφέρονται σε δράσεις που υπερβαίνουν τις ελάχιστες υποχρεώσεις (κοινωνικές και περιβαλλοντικές) που ορίζει ο νόμος για τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Η ΕΚΕ προϋποθέτει διαχρονική δέσμευση, συνέπεια, συνέχεια και έμφαση στην ανάληψη πρωτοβουλιών και δράσης, ενώ η ενσωμάτωση τέτοιων πρακτικών στη στρατηγική της εταιρείας συμβάλλει στη δημιουργία ή/και αύξηση της επιχειρηματικής αξίας της σε μακροπρόθεσμη βάση.

Παρότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη θεωρείται ως σύγχρονη μάλλον έννοια, αφού μόλις πριν λίγα χρόνια άρχισε ουσιαστικά να σχηματοποιείται και να εξελίσσεται σε αντικείμενο δημόσιας συζήτησης τόσο σε επιχειρηματικό όσο και σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, η ουσία της είναι τόσο διαχρονική όσο η έννοια της επιχειρηματικότητας. Και τούτο γιατί εδράζεται στο γεγονός ότι κάθε επιχείρηση αποτελεί και αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιείται, καθώς από αυτή επιλέγει το ανθρώπινο δυναμικό της και προς αυτή διαθέτει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της, ανεξαρτήτως αντικειμένου δραστηριοποίησης, οικονομικών μεγεθών που παρουσιάζει, δεικτών παραγωγικότητας που επιτυγχάνει κλπ. Έτσι, λοιπόν, είναι αυτονόητο ότι σε περίπτωση που κραυγαλέα αγνοήσει την κοινωνία ή δεν αντιληφθεί τον στοιχειώδη βαθμό συμμετοχής της στο έργο για την ευμάρεια του κοινωνικού συνόλου, τότε και η ίδια κάποια στιγμή θα θιγεί οικονομικά ή νομοθετικά.

Στην αρχική της μορφή η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη εμφανίζεται με το πρόσωπο της κοινωνικής φιλανθρωπίας προερχόμενη είτε από επιχειρηματίες-εθνικούς ευεργέτες είτε ως εταιρική φιλανθρωπία προερχόμενη από εταιρείες που «επένδυσαν» χρήματα σε κοινωνικούς σκοπούς και μέσα στο στενό πλαίσιο της φιλανθρωπίας. Και μάλλον αποτελούσε και το αναμενόμενο από άτομα ή επιχειρήσεις που πραγματοποιούσαν κέρδη τα οποία υπερέβαιναν κατά πολύ την πλουσιοπάροχη ικανοποίηση των προσωπικών τους αναγκών ή την ανάγκη για επιχειρηματικές επανεπενδύσεις με σκοπό το ακόμη μεγαλύτερο κέρδος.

Ευτυχώς για την κοινωνία μας όμως οι πρώτες γενιές των κοινωνικώς φιλόνητων έδωσαν τη σειρά τους στους πραγματικά πιο ευαίσθητους κοινωνικά

διαδόχους τους που οικοδόμησαν μια κουλτούρα προσφοράς στην οποία έδωσαν τον τίτλο «κοινωνικό μέρισμα». Η φιλανθρωπία, η αγαθοεργία, η δωρεά έδωσαν τη θέση τους στον εθελοντισμό, την κοινωνική προσφορά, την κοινωνική ευαισθησία έναντι των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων που ωστόσο δεν παύουν να είναι μέλη της κοινωνίας εντός της οποίας δραστηριοποιείται η επιχείρηση.

Όσον αφορά στην ανάπτυξη της επιχείρησης, η επιδίωξη του οικονομικού κέρδους, αν και θεμιτή, δεν θεωρείται σήμερα ούτε αυτοσκοπός αλλά ούτε και αρκετή για να διασφαλίσει βιώσιμη επιχειρηματική επιτυχία. Οι επιχειρηματικές αποφάσεις με γνώμονα το κοινωνικό συμφέρον οδήγησαν στην αύξηση του βαθμού αλληλεξάρτησης εταιρείας-κοινωνίας και τελικά στην όλο και πιο ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών στη λήψη αποφάσεων. Σήμερα, η μακροπρόθεσμη επίτευξη των στόχων μιας επιχείρησης εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη στάση της έναντι όλων αυτών που εμπλέκονται στις δραστηριότητές της, αλλά παράλληλα και από την οικειοθελή, έμπρακτη συμμετοχή της στη βιώσιμη ανάπτυξη και την πρόοδο της κοινωνίας.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη παίρνει σάρκα και οστά ως αυτόνομη έννοια στη δεκαετία του 1970 στις ΗΠΑ, όταν η Επιτροπή Οικονομικής Ανάπτυξης συνέταξε το κείμενο «The Social Responsibility of Business Corporations» με στόχο να τεκμηριώσει επιστημονικά πλέον την ανάγκη ύπαρξης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Ο ΟΟΣΑ αναγνωρίζει επίσημα την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις «Γενικές Αρχές για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις», το 1976, όπου έκανε σαφείς αναφορές στην εθελοντικά υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά.

Με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν, το 2000, ο ρόλος του εταιρικού πολίτη αναβαθμίζεται με στόχο την ενεργό συμμετοχή της επιχείρησης στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που εγείρει η εξάπλωση της παγκοσμιοποίησης. Η διαφθορά, η προστασία του περιβάλλοντος, οι εργασιακές ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτέλεσαν το θέμα για τις 10 αρχές που θα έπρεπε να υιοθετήσουν και να ενσωματώσουν στις στρατηγικές

τους επιχειρήσεις. Η Σύνοδος της Λισαβόνας, τον Μάρτιο του 2000, συμπεριέλαβε επισήμως την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στη διακήρυξη για τους στόχους της Ευρώπης 2010.

Με τη σειρά της η Ευρωπαϊκή Ένωση στην «Πράσινη Βίβλο», το 2001, έδωσε και τον πλέον αναγνωρίσιμο και αποδεκτό ορισμό για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη — «έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη».

Ένα χρόνο μετά, τον Ιούλιο του 2002, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε την ανακοίνωση «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», ενώ το φόρουμ διαλόγου και προώθησης των πρακτικών και των εργαλείων εφαρμογής ΕΚΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε πραγματικότητα. Τον Μάρτιο του 2006, η ανακοίνωση με τίτλο «Implementing the partnership for Growth and Jobs: Making Europe a pole of excellence on Corporate Social Responsibility» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει ως παράρτημα μια πρόσκληση για εθελοντική υιοθέτηση της ΕΚΕ από τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ.

Έτσι, οι επιχειρηματικοί όροι «κέρδος», «επιχειρηματίας», «ρίσκο», «επένδυση κεφαλαίων», «εκμετάλλευση πόρων» επιστρατευμένοι όλοι για την επίτευξη κέρδους ως επιβράβευση και ανταμοιβή του μετόχου που αναλάμβανε το ρίσκο μιας επένδυσης αναγκάστηκαν να μοιραστούν το ενδιαφέρον των στελεχών της επιχείρησης με νεόκοπους όρους, όπως «κοινωνία», «περιβάλλον», «εργαζόμενος», «επιχειρηματική ηθική», «δεοντολογία», «κοινωνική ευθύνη». Οι μέτοχοι μοιράστηκαν την εξουσία τους στην επιχείρηση με την κοινωνία που εμφανίζεται με τη μορφή των ενδιαφερομένων μερών. Τα οικονομικά κριτήρια δεν είναι τα μόνα για την επιλογή ενός προϊόντος, η υπεύθυνη κοινωνική συμπεριφορά είναι εξίσου σημαντικός λόγος επιλογής μιας επιχείρησης. Η ανάληψη ρίσκου εξακολουθεί να ανταμείβεται, αλλά η απαίτηση επιστροφής μέρους των κερδών στην κοινωνία με διάφορες μορφές είναι πλέον αδήριτη απαίτηση.

Έχουμε δηλαδή νέο επιχειρηματικό μοντέλο, αυτό που είναι ικανό να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες που αναπτύσσει το νέο κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό πλαίσιο που διαμορφώνεται στα περισσότερα κράτη του πλανήτη. Η τεχνολογία και οι επιστήμες ενισχύουν την ταχύτητα και την αξιοπιστία της ενημέρωσης και ο καταναλωτής νιώθει πιο ισχυρός στις επιλογές τους. Οι επιχειρήσεις «ελέγχονται» ηθικά και κοινωνικά από μη κυβερνητικές οργανώσεις, κινήματα αντίθετα με την παγκοσμιοποίηση, καταναλωτές που «τιμωρούν» την έλλειψη διαφάνειας και εταιρικής διακυβέρνησης. Οι δημόσιες σχέσεις δεν ωφελεί να κάνουν γνωστές τις φιλανθρωπίες ή τις χορηγίες, η κοινωνική ευθύνη είναι πλέον το ζητούμενο. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι, επομένως, ένα συστατικό της επιχειρηματικής στρατηγικής και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του συστήματος διοίκησης μίας εταιρείας.

4. Η θεωρία των Ενδιαφερόμενων Μερών

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών, γνωστή με τον αγγλικό όρο stakeholders και shareholders, εμφανίστηκε το 1980 και αποτελεί μέχρι και σήμερα την κυριότερη θεωρία πάνω στην οποία στηρίζεται η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

Οι stakeholders είναι οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία μιας επιχείρησης χωρίς όμως να αποτελούν οι ίδιοι συστατικά μέλη της, όμως λόγω της εμπλοκής τους στη δεδομένη επιχειρηματική δραστηριότητα, τα συμφέροντά τους διακυβεύονται (stake) ή τα δικαιώματά τους αναμειγνύονται ή τελικά συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα. Οι shareholders είναι οι μέτοχοι/ιδιοκτήτες, οι οποίοι κρατούν τους τίτλους ιδιοκτησίας (share-μετοχή).

Τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν το άμεσο και έμμεσο περιβάλλον, το οποίο αλληλεπιδρά με την επιχείρηση. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι σε μία επιχείρηση είναι οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι, οι δανειστές-πιστωτές και οι έμμεσα ενδιαφερόμενοι είναι το κράτος, η τοπική κοινωνία, στην οποία δραστηριοποιείται μία επιχείρηση, και οι ομάδες πίεσης, όπως για παράδειγμα οι ακτιβιστές. Η θεωρία

των ενδιαφερόμενων μερών βοηθάει την επιχείρηση να λάβει υπόψη της όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και να εμπλακεί σε μία ουσιώδη διαδικασία διαλόγου πριν καθορίσει το πρόγραμμα δράσης της όσον αφορά την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Οι επιχειρήσεις είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας και τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελούν βασικούς παράγοντες της οικονομίας.

Τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης μπορούν να χωριστούν σε 3 κατηγορίες:

- **Οργανωτικοί** (εσωτερικοί ως προς την εταιρεία): εργαζόμενους, διοικητικά στελέχη, συλλόγους, μετόχους
- **Οικονομικοί** (εξωτερικοί ως προς την εταιρεία): πελάτες, πιστωτές, διανομείς, προμηθευτές
- **Κοινωνικοί** (εξωτερικοί ως προς την εταιρεία): κοινότητες, κυβέρνηση, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, περιβάλλον⁵ (Αναλυτής, 2007; Booth, 2009)

5. Η εσωτερική διάσταση της ΕΚΕ

Η εσωτερική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε μια επιχείρηση αφορά εκείνες τις πρακτικές που εστιάζουν στο ανθρώπινο δυναμικό, την υγεία και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας, τη διαχείριση των αλλαγών, που ενδέχεται να προκύψουν σε μια επιχείρηση, καθώς τις περιβαλλοντικές πρακτικές που σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται για την επιχειρηματική δραστηριότητα.

• Διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού

Η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού παίζει στρατηγικό ρόλο στην επιβίωση αλλά και στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Η παγκόσμια οικονομική κρίση οδηγεί τις επιχειρήσεις στο να αναθεωρήσουν και να επανεξετάσουν τις

⁵ Αναλυτής, Ν. (2007), Εισήγηση κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας του Ινστιτούτου Επικοινωνίας «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Υπεύθυνη Κατανάλωση-CSR 2007», 24 Απριλίου 2007, Αθήνα

πρακτικές τους. Η ΕΚΕ αποτελεί μοχλό για την προσέλκυση και τη διατήρηση των εργαζομένων. Λαμβάνοντας υπόψη, ότι το ανθρώπινο δυναμικό είναι ίσως ο πιο σημαντικός πόρος μιας επιχείρησης, η προσέλκυση και διατήρηση του κατάλληλου προσωπικού αποτελεί μία από τις κυριότερες προκλήσεις. Η δυνατότητα μιας επιχείρησης να προσελκύσει και να διατηρήσει εργαζόμενους, οι οποίοι μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της επιχείρησης, αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα τόσο για τη βραχυπρόθεσμη όσο και για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησης.

Σε αυτό το πλαίσιο, μέτρα που μπορούν να ληφθούν, περιλαμβάνουν τη διαβίου μάθηση, την παραχώρηση αρμοδιοτήτων και εξουσιών στους εργαζομένους, την καλύτερη ενημέρωση σε όλη την επιχείρηση, την καλύτερη ισορροπία μεταξύ εργασίας, οικογένειας και ελεύθερου χρόνου, τη μεγαλύτερη ποικιλομορφία του εργατικού δυναμικού, την ίση αμοιβή και τις προοπτικές σταδιοδρομίας για τις γυναίκες, τον καταμερισμό των κερδών και τα συστήματα παροχής μεριδίων του μετοχικού κεφαλαίου, καθώς και τον προβληματισμό σχετικά με την απασχολησιμότητα και την εξασφάλιση της εργασίας. Έχει επίσης αποδειχθεί ότι η ενεργός εποπτεία και διαχείριση των υπαλλήλων που απουσιάζουν από την εργασία τους λόγω αναπηρίας ή τραυματισμού έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των δαπανών. Οι υπεύθυνες πρακτικές πρόσληψης, ιδιαίτερα με την εφαρμογή της αρχής των μη διακρίσεων, πιθανότατα θα διευκολύνουν να προσλαμβάνονται άτομα από εθνικές μειονότητες, μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι και μειονεκτούντα άτομα. (Πράσινο Βιβλίο, 2001)

- **Υγεία και ασφάλεια στην εργασία**

Το θέμα της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία έγκεινται σε νομοθετικά και εκτελεστικά μέτρα. Σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία, οι επιχειρήσεις έχουν υποχρέωση να διασφαλίζουν την υγιεινή και την ασφάλεια των εργαζομένων τους στους χώρους εργασίας. Η παραβίαση της υποχρέωσης αυτής μπορεί να οδηγήσει σε αστική ή και ποινική δίωξη.

Βέβαια, λόγω της τάσης να ανατίθενται εργασίες σε εργολάβους και προμηθευτές, οι εταιρείες εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τις επιδόσεις των εργολάβων τους στα θέματα της υγείας και της ασφάλειας και ιδιαίτερα εκείνων που εργάζονται στους ίδιους τους χώρους των εν λόγω εταιρειών. Κριτήρια που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία περιλαμβάνονται σε διάφορα υπάρχοντα συστήματα πιστοποίησης και επισήμανσης για τα προϊόντα και τον εξοπλισμό. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

• Προσαρμογή στην αλλαγή

Η αναδιάρθρωση με τρόπο κοινωνικά υπεύθυνο σημαίνει ότι εξισορροπούνται και λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα και οι ανησυχίες όλων εκείνων που θίγονται από τις αλλαγές και τις αποφάσεις. Στην πράξη, η διαδικασία συχνά είναι τόσο σημαντική όσο και η ουσία για την επιτυχία της αναδιάρθρωσης. Ειδικότερα, αυτό συνεπάγεται τη συμμετοχή και την ανάμιξη όλων των ενδιαφερόμενων μέσω της ανοικτής ενημέρωσης και των διαβουλεύσεων. Επιπλέον, η αναδιάρθρωση πρέπει να προετοιμαστεί καλά, με τον προσδιορισμό των σημαντικότερων κινδύνων, τον υπολογισμό του συνολικού κόστους, άμεσου και έμμεσου, που συνδέεται με εναλλακτικές στρατηγικές και πολιτικές, και τέλος με την αξιολόγηση όλων των εναλλακτικών λύσεων που ενδεχομένως θα μειώσουν την ανάγκη για απολύσεις. Οι εταιρείες πρέπει να αναλάβουν το μερίδιο της ευθύνης που τους αναλογεί προκειμένου να εξασφαλίσουν την απασχολησιμότητα του προσωπικού τους. Υποστηρίζοντας την τοπική ανάπτυξη και τις ενεργούς στρατηγικές για την αγορά εργασίας μέσω της συμμετοχής σε τοπικές συμπράξεις απασχόλησης ή/και κοινωνικής ένταξης, οι εταιρείες μπορούν να μειώσουν τον κοινωνικό και τοπικό αντίκτυπο των αναδιαρθρώσεων μεγάλης κλίμακας. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

• Διαχείριση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου και των φυσικών πόρων

Η μείωση της κατανάλωσης πόρων ή των ρυπογόνων εκπομπών και αποβλήτων μπορούν να μειώσουν τόσο τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο, όσο και να ωφελήσουν τις επιχειρήσεις μειώνοντας τους λογαριασμούς κατανάλωσης ενέργειας και

διάθεσης των αποβλήτων καθώς και τις δαπάνες για τις πρώτες ύλες και για την απορρύπανση. Οι μεμονωμένες εταιρείες έχουν καταλήξει ότι η μειωμένη χρήση μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις αναφέρονται ως ευκαιρίες διπλού κέρδους, καθώς είναι πια αποδεκτό ότι ωφελούν τόσο το περιβάλλον όσο και τις επιχειρήσεις. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

6. Η εξωτερική διάσταση της ΕΚΕ

Η εξωτερική εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων μερών όπως οι τοπικές κοινότητες, οι επιχειρηματικοί εταίροι, οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ) που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον.

- **Τοπικές Κοινότητες**

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά την ένταξη των εταιρειών στο τοπικό περιβάλλον τους. Οι εταιρείες συνεισφέρουν στις κοινότητές τους παρέχοντας θέσεις εργασίας, μισθούς, κοινωνικές παροχές καθώς και φόρους. Από την άλλη πλευρά, οι εταιρείες εξαρτώνται από την υγεία, τη σταθερότητα και την ευημερία των κοινοτήτων μέσα στις οποίες λειτουργούν. Επίσης, υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ εταιρειών και του τοπικού φυσικού περιβάλλοντός τους. Ορισμένες βασίζονται σε ένα καθαρό περιβάλλον για την παραγωγή τους ή την προσφορά των υπηρεσιών τους (καθαρός αέρας, καθαρά ύδατα, δρόμοι χωρίς κίνηση). (Πράσινο Βιβλίο,2001)

- **Επιχειρηματικοί Εταίροι, Προμηθευτές και Καταναλωτές**

Η οικοδόμηση σχέσεων με τους επιχειρηματικούς εταίρους και τους προμηθευτές ενδέχεται να οδηγήσει σε δίκαιες τιμές, όρους και προσδοκίες καθώς και ποιότητα και αξιόπιστη παράδοση ή εκτέλεση. Οι εταιρείες που οικοδομούν σχέσεις διαρκείας με τους πελάτες, εστιάζοντας όλη την οργάνωσή τους στην

κατανόηση των αναγκών και των επιθυμιών των πελατών και παρέχοντάς τους ανώτερη ποιότητα, ασφάλεια, αξιοπιστία και εξυπηρέτηση, αναμένεται ότι θα είναι πιο προσοδοφόρες. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

- **Ανθρώπινα Δικαιώματα**

Αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι ο αντίκτυπος των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας στα ανθρώπινα δικαιώματα των εργαζομένων και στις τοπικές κοινότητες ξεπερνά το πεδίο των εργατικών δικαιωμάτων. Οι εθελοντικοί κώδικες συμπεριφοράς μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση διεθνών εργασιακών προτύπων, η αποτελεσματικότητα ωστόσο εξαρτάται από τη σωστή εφαρμογή και την επαλήθευσή τους. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

- **Παγκόσμιες Περιβαλλοντικές Ανησυχίες**

Μέσω των διασυνοριακών συνεπειών πολλών περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με τις επιχειρήσεις και της κατανάλωσης πόρων από ολόκληρο τον κόσμο, οι εταιρείες διαδραματίζουν επίσης ενεργό ρόλο στο παγκόσμιο περιβάλλον. (Πράσινο Βιβλίο,2001)

7. Τομείς εφαρμογής της ΕΚΕ

Καθώς η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δύσκολα μπορεί να οριστεί στην πραγματικότητα παρά τους κοινά αποδεκτούς ορισμούς της, είναι δύσκολο να οριοθετηθούν και οι τομείς επίδρασής της. Ας αρχίσουμε με το τι απαιτείται για την εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ: βούληση του μάνατζμεντ της επιχείρησης, θέληση όλων των συμμετόχων, χρήματα, συνειδητοποίηση των πολλαπλών ρόλων κάθε οικονομικής οντότητας (επιχειρηματικός, κοινωνικός, πολιτιστικός). Ποια είναι τα οφέλη: Αξιόπιστη εταιρική εικόνα, καλή φήμη, ικανοποιημένο και άρα πιο παραγωγικό ανθρώπινο δυναμικό, αναγνωσιμότητα, πιστούς καταναλωτές και, συνακόλουθα, κέρδη.

Το πεδίο δράσης μίας επιχείρησης που θέλει να λειτουργεί με όρους βιώσιμης ανάπτυξης είναι εξαιρετικά ευρύ. Ωστόσο, τέσσερις είναι οι βασικές κατηγορίες κάτω από τις οποίες μπορούν να ενταχθούν δράσεις ΕΚΕ : Το ανθρώπινο κεφάλαιο, η κοινωνία, το περιβάλλον και η αγορά, ενώ η κάθε μία από αυτές της κατηγορίες περιλαμβάνει υποκατηγορίες και τομείς που τις προσδιορίζουν :

- **Ανθρώπινο Δυναμικό**

Το ανθρώπινο δυναμικό και η ανάδειξή του ως κεφάλαιο για μία επιχείρηση και μία κοινωνία, εν γένει, προϋποθέτει α) την εξασφάλιση ενός σωστού εργασιακού περιβάλλοντος, δηλαδή ενός περιβάλλοντος που προστατεύονται η υγιεινή και η ασφάλεια των εργαζομένων, που υπάρχει ισότητα ευκαιριών, που επιτυγχάνεται η ισορροπία μεταξύ εργασιακής και οικογενειακής ζωής, που αποθαρρύνονται φαινόμενα βίας κλπ. β) τη διασφάλιση της συνεχούς βελτίωσης των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων που επιτυγχάνονται μέσα από προγράμματα επανακατάρτισης σε νέες τεχνολογίες ή προγράμματα δια βίου μάθησης και βελτιώνουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων και αυξάνουν τις πιθανότητές τους για επαγγελματική εξέλιξη, γ) την επιβράβευση των εργαζομένων μέσα από ένα δίκαιο σύστημα αμοιβών και παροχών που αποκτώνται μέσα από την επίτευξη ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων και οδηγούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των εργαζομένων και δ) την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο χώρο εργασίας, δηλαδή τη μη ύπαρξη παιδικής ή ανασφάλιστης εργασίας, την απαγόρευση κάθε μορφής διάκρισης, την ενθάρρυνση εργασιακών σωματείων κ.λπ. Η εταιρική διακυβέρνηση, από την άλλη, αποτελεί ευρύ θέμα επιχειρηματικής πρακτικής. Η εταιρική διακυβέρνηση συνάδει με τη δημοκρατική και χρηστή διοίκηση στο πλαίσιο μιας εταιρείας. Ζητά τον διαχωρισμό των ρόλων στη διοίκηση, τη διαφάνεια και πάνω από όλα την ενεργή συμμετοχή όλων των μετόχων στη λήψη αποφάσεων. Συνδέεται με την ΕΚΕ στο επίπεδο της αμιγώς επιχειρηματικής διάστασης της κοινωνικής ευθύνης.

- **Κοινωνία**

Για να είναι μία κοινωνία βιώσιμη θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα και ανάληψη πρωτοβουλιών για ένα πλήθος αναγκών όπως είναι η καταπολέμηση της

ανεργίας, η εξάλειψη της φτώχειας και κυρίως του φαινομένου της διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας, η στήριξη των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένοι, απεξαρτημένα άτομα, αποφυλακισμένοι, άποροι, μονογονεϊκές οικογένειες, μετανάστες, κακοποιημένες γυναίκες, κακοποιημένα ή εγκαταλελειμμένα παιδιά κλπ), η παροχή βοήθειας προς όλους τους τομείς υγείας (αιμοδοσία, δωρεά οργάνων, αποτροπή συνηθειών απειλητικών για την ανθρώπινη ζωή όπως κάπνισμα, παχυσαρκία, καταχρήσεις, καλλιέργεια των αρχών της σωστής κυκλοφοριακής αγωγής κλπ). Επιπλέον, βιώσιμη είναι η κοινωνία που μπορεί να εξασφαλίσει στα μέλη της ένα ελάχιστο επίπεδο ποιότητας ζωής, η κοινωνία που διαθέτει ισχυρό κοινωνικό κεφάλαιο, που στηρίζει τα αθλητικά ιδεώδη και προάγει τον πολιτισμό.

- **Περιβάλλον**

Η ανάγκη προώθησης και εφαρμογής ενός διαφορετικού τρόπου προληπτικής αντιμετώπισης του περιβάλλοντος και της προστασίας του και γενικά η ορθή αξιοποίηση των φυσικών πόρων, ώστε να είναι εφικτή η βιώσιμη ανάπτυξη στο μέλλον, αποτυπώθηκε για πρώτη φορά το 1987 στη γνωστή έκθεση Brundtland με την οποία υιοθετείται ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» ή «αιετόφορος ανάπτυξη». Ωστόσο, με το πιο πρόσφατο, πρωτόκολλο του Κιότο, που υπογράφηκε το 1997 (ως συμπλήρωμα της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Μεταβολές του 1992) και τέθηκε μερικώς σε ισχύ από το 2005, τα ζητήματα της οικολογικά ευαίσθητης ανάπτυξης αναρριχήθηκαν στην κορυφή της ιεράρχησης των κοινωνικών προβλημάτων. Από τότε μέχρι και σήμερα μία πλειάδα προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος όπως :

- ◆ ανακύκλωσης απορριμμάτων και διαχείρισης αποβλήτων
- ◆ μείωσης των εκπομπών ρύπων και ανάπτυξη του Χρηματιστηρίου Ρύπων
- ◆ δημιουργίας βιοκλιματικών κτιρίων
- ◆ αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας
- ◆ προώθησης της χρήσης «ενεργειακά καθαρών» μορφών μετακίνησης (π.χ. ηλεκτρικά αυτοκίνητα) κλπ

αναδύθηκαν και υιοθετήθηκαν από μία μεγάλη μερίδα επιχειρήσεων και αποτέλεσαν αντικείμενο θεσμικής παρέμβασης από πολλές κυβερνήσεις κρατών.

- **Αγορά**

Η «αλυσίδα εφοδιασμού», τέλος, είναι ο πυρήνας του τρόπου με τον οποίο η Ε.Κ.Ε. επηρεάζει την αγορά, καθώς απαιτούνται υπεύθυνες δεσμεύσεις από και προς τους προμηθευτές και τους υπεργολάβους και καθορισμός προτύπων ποιότητας στον εφοδιασμό και την παραγωγή. Μία δεύτερη σημαντική επίδραση της επιχείρησης στην αγορά έχει να κάνει με τη διαμόρφωση των καταναλωτικών προτύπων. Η επιχείρηση μέσα από μία σειρά δράσεων όπως η διαφημιστική της καμπάνια και εν γένει η χρηστή χρήση του μάρκετινγκ και των δημοσίων σχέσεων, η ποιότητα και ασφάλεια των προσφερόμενων προϊόντων, η σωστή τιμολόγηση, οι μηχανισμοί διανομής, η σχέση της με τους πελάτες, ο τρόπος με τον οποίο στηρίζει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών της κλπ. ασκεί ένα μεγάλο βαθμό επιρροής στη δημιουργία καταναλωτικής συνείδησης.

Σε ποιόν ωστόσο από αυτούς τους τομείς η κάθε επιχείρηση θα δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα είναι αποτέλεσμα μιας διαδικασίας στάθμισης την οποία θα πρέπει να διαμορφώνει η ίδια, αφού προηγουμένως λαμβάνει τα ερεθίσματα από την ίδια την κοινωνία.

8. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΕ σε Ευρώπη και Ελλάδα

Η ιστορική πορεία της ΕΚΕ στην Ευρώπη έχει διάρκεια σχεδόν δύο δεκαετίες. Τα σημαντικότερα ορόσημα για την ΕΚΕ συνοψίζονται παρακάτω:

1995 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ίδρυση του Ευρωπαϊκού Επιχειρηματικού Δικτύου για την Κοινωνική Συνοχή, ύστερα από προτροπή του τότε Προέδρου της ΕΕ, Jacques Delors.

2000 - Σύνοδος Κορυφής της Λισαβόνας: Στρατηγική της Λισαβόνας για την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το 2010.

2001 - Πράσινη Βίβλος, ως πλατφόρμα διαλόγου για θέματα ΕΚΕ.

2002 - Σύσταση του European Multi-Stakeholder Forum (EMSF), με συμμετοχή επιχειρήσεων, ΜΚΟ κ.λπ. για προώθηση της καινοτομίας, της διαφάνειας και της σύγκλισης των εργαλείων και πρακτικών ΕΚΕ.

2004 - Κατάθεση προτάσεων του EMSF στην ΕΕ - Ανανέωση της στρατηγικής της Λισαβόνας από την ΕΕ, για ισχυρότερη και βιώσιμη ανάπτυξη και για δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

2005 - Ευρωπαϊκή Οδηγία για προαγωγή των δικαιωμάτων του καταναλωτή, με υιοθέτηση δέκα βασικών αρχών για τη διασφάλιση της προστασίας του καταναλωτή.

2006 - Στήριξη ΕΕ στην “Ευρωπαϊκή Σύμπραξη για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη”, πρωτοβουλία χωρίς νομικό χαρακτήρα των μεγάλων επιχειρήσεων, ΜμΕ και άλλων σχετικών φορέων, για εθελοντική υποστήριξη των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στην ΕΚΕ.

2008 - Πραγματοποίηση 1^{ου} High-Level Group για τα μέλη της ΕΕ υπό την Προεδρία της Γαλλικής Δημοκρατίας.

2009 - Διερεύνηση από την ΕΕ της πρότασης δημοσιοποίησης πληροφοριών, σχετικά με τις μη χρηματοοικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων.

2010 - Συνάντηση του Multistakeholder Forum και διαβούλευση από την ΕΕ (DG MARKT) για τους τρόπους βελτίωσης της δημοσιοποίησης πληροφοριών σχετικά με τις μη χρηματοοικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων (κοινωνικές και περιβαλλοντικές δράσεις, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ.)

2010 - Σύσταση Ομάδας Εργασίας (Expert Group) για τη δημοσίευση πληροφοριών από την Επιτροπή (DG Industry & Entrepreneurship) με φορείς που εκπροσωπούσαν επιχειρήσεις, επενδυτές, καταναλωτές, ελεγκτικές εταιρείες, πανεπιστημιακούς κ.λπ.

2011 - Ανακοίνωση της ΕΕ για ανανέωση στρατηγικής για την ΕΚΕ για τα έτη 2011-2014 και αναθεώρηση του ορισμού της ΕΚΕ. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΕ –ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ 51

2013 – Οδηγία Πρόταση Οδηγίας για δημοσίευση μη-χρηματοοικονομικών πληροφοριών 2013/34/ΕΕ.

2014 - Ψήφιση της πρότασης της Ελληνικής Προεδρίας για την Οδηγία 2013/34/ΕΕ (δημοσίευση μη-χρηματοοικονομικών πληροφοριών) από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (15/4/2014).

Τα σημαντικότερα ορόσημα για την ΕΚΕ στην Ελλάδα συνοψίζονται παρακάτω:

1994 - Συγκαλείται από τον τότε Πρόεδρο της Ε.Ε. Jacques Delors η πρώτη συνάντηση εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής επιχειρηματικής κοινότητας με σκοπό την ίδρυση του πρώτου Επιχειρηματικού Δικτύου για την Κοινωνική Συνοχή. Στη συνάντηση συμμετέχει και ο Αντιπρόεδρος του ΣΕΒ (Ν. Αναλυτής) ως εκπρόσωπος της Ελλάδας.

1996 - Διοργανώνεται από το ΕΒΕΑ, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Επιχειρηματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Συνοχή ημερίδα με σκοπό την παρουσίαση σε μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Δικτύου προκειμένου στη συνέχεια να διερευνηθεί η δυνατότητα ίδρυσης ενός Ελληνικού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή, αντίστοιχου με το Ευρωπαϊκό.

1999 - Συνυπογράφεται η διακήρυξη για τη δημιουργία του “Ελληνικού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή” από δεκατρείς ελληνικές επιχειρήσεις και τρεις συλλογικούς φορείς (ΕΒΕΑ, ΣΕΒ και ΣΒΒΕ).

2000 - Συστήνεται η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρία με την επωνυμία “Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη” (ΕΔΕΚΕ) με την αντίστοιχη αγγλική μετάφραση “Hellenic Network for Corporate Social Responsibility” (HNCSR).

2001 - Ξεκινάει από την Αθήνα, ο Επιχειρηματικός Μαραθώνιος “Ευρωπαϊκή Εκστρατεία για την ΕΚΕ 2005” και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρώτης ποιοτικής έρευνας για την ΕΚΕ στην Ελλάδα.

2005 - Εκδίδεται ο πρώτος κατάλογος καλών πρακτικών “Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη – 50+ Καλές πρακτικές.

2006 - Ξεκινάει πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλλων για την προώθηση των ίσων ευκαιριών στους χώρους εργασίας. Διεξάγεται η πρώτη έρευνα καταγραφής εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ ως προς την ενσωμάτωση των αρχών της ΕΚΕ, με πρωτοβουλία του ΕΔΕΚΕ σε συνεργασία με το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ελληνικές επιχειρήσεις συμμετέχουν στην υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Επιχειρηματικής Πρωτοβουλίας για την ΕΚΕ (European Business Alliance for CSR) Ξεκινάει από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου,

η πρώτη προσπάθεια αξιολόγησης κοινωνικών απολογισμών, η οποία έκτοτε συνεχίζεται ανελλιπώς σε ετήσια βάση

2008 - Δημιουργείται η πρώτη Ευρωπαϊκή διαδικτυακή πύλη για την Υπεύθυνη Διαχείριση της Εφοδιαστικής Αλυσίδας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιχειρηματικής Πρωτοβουλίας για την ΕΚΕ Εκδίδονται Δυο Νέοι Κατάλογοι Καλών Πρακτικών ΕΚΕ και ο Οδηγός ΕΚΕ για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις Ιδρύεται το Ελληνικό Δίκτυο για το Οικουμενικό Σύμφωνο (UN Global Compact Network Hellas) υπό την αιγίδα του UNDP και με το συντονισμό του ΕΔΕΚΕ Ιδρύεται το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη από 31 ελληνικές επιχειρήσεις- μέλη του ΣΕΒ, που εκπροσωπούν κυρίως τη μεταποίηση με σκοπό την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και στη δημιουργία του απαραίτητου σχετικού πλαισίου διαλόγου

2012 - Πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη η 1^η Διασυνοριακή Διάσκεψη των Δικτύων του Οικουμενικού Συμφώνου της Νοτιο-ανατολικής Ευρώπης. Ξεκινάει παράλληλα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, ο πρώτος Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός Καλών Πρακτικών ΕΚΕ με τη συμμετοχή μεγάλων και ΜμΕ

2013 - Προκηρύσσεται ο πρώτος διαγωνισμός σπουδαστών με θέμα «Ο ρόλος της ΕΚΕ στο Επιχειρείν». ⁶

⁶ <http://www.opengov.gr/ypoiان/wp-content/uploads/downloads/2014/07/eke.pdf>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ & ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (ΕΚΕ): ΣΥΜΠΛΕΥΣΗ Ή ΑΝΤΙΘΕΤΗ ΠΟΡΕΙΑ

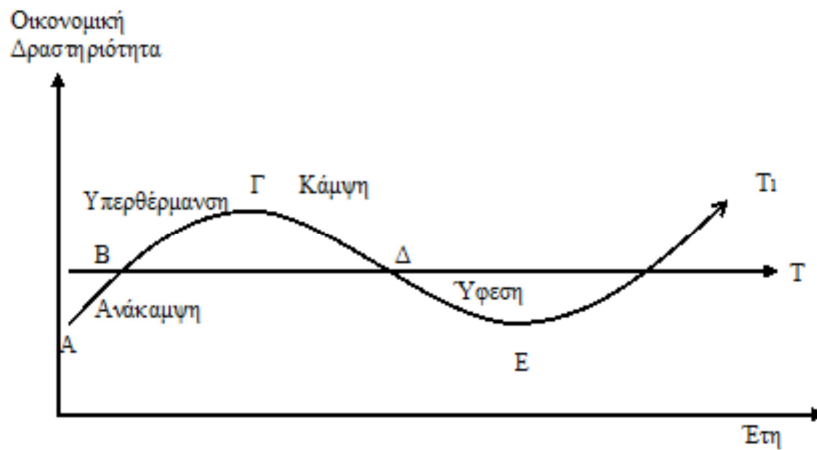
1. Οικονομική κρίση

Ο όρος οικονομική κρίση αναφέρεται στο φαινόμενο εκείνο κατά το οποίο μια οικονομία παρουσιάζει διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Η οικονομική δραστηριότητα αναφέρεται σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη μιας οικονομίας, όπως η εργασία, το ΑΕΠ, οι τιμές, η αποταμίευση, η κατανάλωση, οι επενδύσεις κλπ. Ο πιο σημαντικός δείκτης οικονομικής δραστηριότητας, είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, παρασύρουν όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη.

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων στον οικονομικό κύκλο και συγκεκριμένα, τη φάση της καθόδου, δηλαδή την περίοδο όπου η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε διαρκή ύφεση. (European Commission, 2009)⁷. Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια (European Commission, 2009).⁸

⁷ European Commission, (2009) , «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». European Economy, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr

⁸ European Commission, (2009) , «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». European Economy, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr

Διάγραμμα 1: Οι φάσεις του Οικονομικού κύκλου⁹

Οι οικονομικές κρίσεις, διαφέρουν ως προς την φύση, την ένταση, την γεωγραφική έκταση, τον αντίκτυπο, την χρονική διάρκεια κτλ. Συνεπώς, με κριτήριο την γεωγραφική έκταση, διακρίνονται σε εθνικές, περιφερειακές και παγκόσμιες. Με κριτήριο την χρονική διάρκεια, διακρίνονται σε παροδικές και χρόνιες και από θεματικής άποψης διακρίνουμε επτά (7) βασικές κατηγορίες:

- 1) Συγκυριακές και αναπτυξιακές
- 2) Πληθωριστικές
- 3) Κρίσεις στις αγορές αγαθών
- 4) Κρίσεις δημοσίου χρέους
- 5) Συναλλαγματικές
- 6) Τραπεζικές
- 7) Χρηματιστηριακές¹⁰

Οι αιτίες των οικονομικών κρίσεων είναι διάφορες. Ορισμένες από τις βασικές αιτίες αποτελούν τα αδύνατα εγχώρια χρηματοοικονομικά συστήματα, οι έντονες εσωτερικές ή εξωτερικές ανισορροπίες, περιλαμβανομένων ελλειμμάτων ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ή/και δημοσιονομικών ελλειμμάτων, τα υψηλά επίπεδα εξωτερικού ή/και δημόσιου χρέους, τα επιτόκια σε απρόσφορα επίπεδα, οι φυσικές καταστροφές, οι ένοπλες συρράξεις, ή οι απότομες και σημαντικές

⁹ Σημειώσεις Δρ. Θεοδώρου Θ. (Επιθεωρητή Οικονομικών μαθημάτων, Υπουργείο Παιδείας) διαθέσιμο στο http://www.alfavita.gr/artra/art13_7_9_0703.php

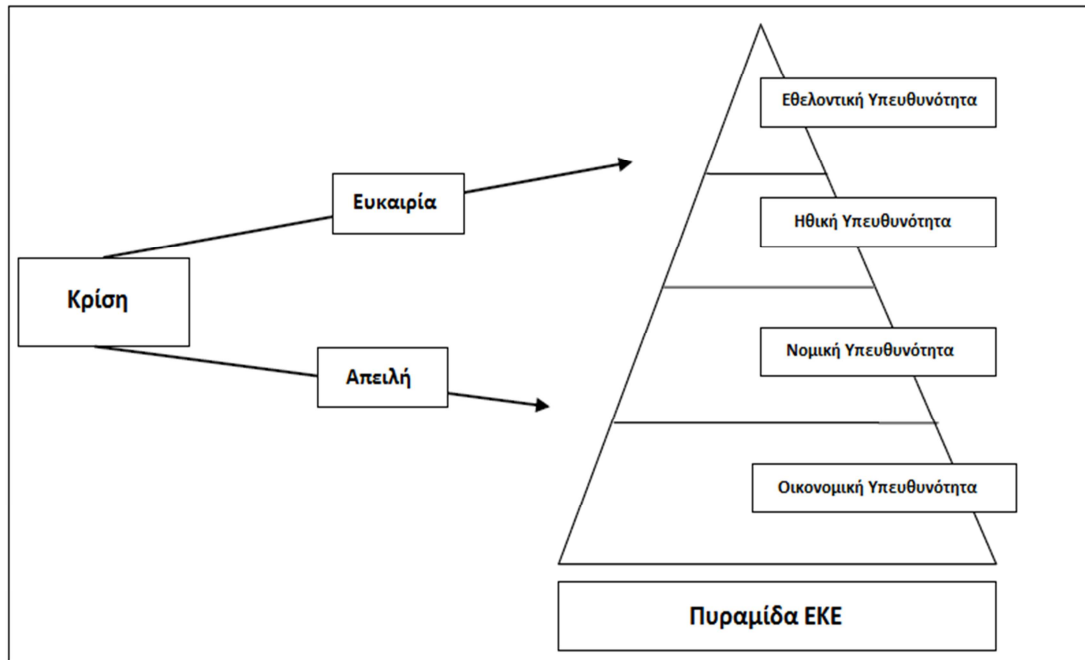
¹⁰ Κότιος Α-Παυλίδης Γ. *Διεθνείς Οικονομικές Κρίσεις*, Αθήνα: Rosili, 2011, σ.21

αυξήσεις των τιμών βασικών ειδών, όπως τροφίμων και καυσίμων. Τα εξωγενή πλήγματα, από φυσικές καταστροφές έως δυσμενείς μεταβολές στους όρους εμπορίου ή πτώση της ζήτησης από το εξωτερικό, είναι συχνά αιτίες οικονομικών προβλημάτων, ιδιαίτερα στις χώρες χαμηλών εισοδημάτων που διαθέτουν λίγες δυνατότητες για να επενδύουν σε έργα πρόληψης κρίσεων και εξαρτώνται από μία περιορισμένη ποικιλία εξαγωγών, συνήθως πρώτων υλών.¹¹

2. Η επιπτώσεις της κρίσης για την ΕΚΕ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση έφερε προβλήματα για τις επιχειρήσεις σε όλο τον κόσμο, κυρίως στον τομέα της ρευστότητας. Μια κρίση, που οι επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίσουν σε διάφορες χρονικές περιόδους της διάρκειας ζωής τους, αποτελεί «ένα ασταθές χρονικό διάστημα με υψηλή πιθανότητα πραγματοποίησης μιας ανεπιθύμητης έκβασης για τον οργανισμό»ⁱ. Η κρίση μπορεί να περιγραφεί ως μια ακολουθία γεγονότων που προκαλούνται από απρόσμενους και ανεπιθύμητους εσωτερικούς ή εξωτερικούς παράγοντες του οργανισμού. Οι κρίσεις που προκύπτουν από εξωτερικούς παράγοντες τις περισσότερες φορές μπορεί να είναι πιο απειλητικές για τις επιχειρήσεις. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να ξεπεραστεί η κρίση, που προέκυψε από εξωτερικούς παράγοντες, δεν μπορούν να ελέγχονται μόνο από την επιχείρηση και η κρίση ενδέχεται να επηρεάσει πολλές άλλες επιχειρήσεις στο ίδιο περιβάλλον.

¹¹ <https://www.imf.org/external/lang/Greek/np/exr/facts/pdf/crislendg.pdf>

Διάγραμμα 2: Οι επιπτώσεις της κρίσης για την ΕΚΕ

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, οι επιπτώσεις της κρίσης στην πυραμίδα της ΕΚΕ συνοψίζονται σε δύο προτάσεις:

- **Πρόταση 1:** Η κρίση αποτελεί απειλή για τις διαστάσεις ευθύνης που βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας της ΕΚΕ.

Ο Α.Η. Maslow, στη θεωρία του για την «Ιεραρχία των Αναγκών», ομαδοποιεί τις ανθρώπινες ανάγκες σε πέντε διαδοχικά επίπεδα.¹² Το μοντέλο αυτό ορίζει ότι οι ατομικές ανάγκες / κίνητρα ακολουθούν μια ιεραρχική τάξη. Οι ανάγκες που προκύπτουν από τη βάση της πυραμίδας είναι απαραίτητες για την επιβίωση των ατόμων, ενώ αυτές που προκύπτουν από την κορυφή της πυραμίδας δεν είναι ζωτικής σημασίας. Δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις είναι ζωντανό οργανισμοί που δημιουργούνται από ανθρώπους, μπορούμε να προσαρμόσουμε αυτό το παράδειγμα που δίνεται για τα άτομα στις επιχειρήσεις. Σύμφωνα λοιπόν με την πυραμίδα του Maslow, “εάν η οικονομική κρίση δημιουργεί ένα περιβάλλον που απειλεί την επιβίωση των επιχειρήσεων, τότε οι επιχειρήσεις θα δώσουν προτεραιότητα σε δράσεις που στοχεύουν στην επιβίωση”. Η αβεβαιότητα και οι δυσκολίες χρηματοδότησης που επέφερε η οικονομική κρίση οδήγησε σε συρρίκνωση της ζήτησης, γεγονός που με τη σειρά

¹² Maslow, A. H. (1943). "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 370-396

του οδήγησε σε μείωση των επιπέδων παραγωγής. Πολλές επιχειρήσεις μειώνοντας τα επίπεδα παραγωγής τους, μείωσαν επίσης το ανθρώπινο δυναμικό τους. Η αύξηση της ανεργίας δημιούργησε μια κοινωνική παθολογία, αφού η εργασία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κοινωνική πραγματικότητα. Οι άνεργοι είναι μία από τις ομάδες μιας κοινωνίας που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Οι περικοπές, όμως, των επιχειρήσεων σε ανθρώπινο δυναμικό, κρίθηκαν αναγκαίες για την επιβίωσή τους κατά κύριο λόγο, για τη διατήρηση της κερδοφορίας και την ελαχιστοποίηση των ζημιών.

- **Πρόταση 2:** Η κρίση αποτελεί ευκαιρία για τις διαστάσεις ευθύνης που βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας ΕΚΕ.

Η οικονομική κατάρρευση που επήλθε μετά την χρηματοοικονομική κρίση του 2008 οδήγησε επίσης σε ορισμένα κοινωνικά προβλήματα. Η ανεργία αυξήθηκε, γεγονός που προκάλεσε θλίψη στην κοινωνία. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε μείωση της φήμης των επιχειρήσεων από τις οποίες απολύθηκαν εργαζόμενοι κατά την περίοδο της κρίσης. Οι επιχειρήσεις μπορούν να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η κρίση, θέτοντας την ΕΚΕ στην πρώτη γραμμή σε περιόδους κρίσης, δεδομένου ότι συνεισφέρει θετικά στην κοινωνία και την εταιρική φήμη των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τους Fernández και Souto (2009), η εταιρική κοινωνική ευθύνη αποτελεί ευκαιρία για τις επιχειρήσεις σε περιόδους κρίσης.¹³ Οι πρακτικές της ΕΚΕ συγκλίνουν με τις ανάγκες μιας κοινωνίας σε περιόδους κρίσης. Χρησιμοποιώντας την ΕΚΕ ως μια επιχειρηματική ευκαιρία, οι επιχειρήσεις μπορούν να αντιμετωπίσουν καλύτερα το ταραχώδες περιβάλλον μιας κρίσης, επαναπροσδιορίζοντας τις θεμελιώδεις αξίες τους, για παράδειγμα μέσω της καινοτομίας, γεγονός που ενδέχεται να έχει θετικές επιδράσεις και σε ενδογενείς μεταβλητές, όπως στα κίνητρα της επιχειρηματικής κουλτούρας, την ενίσχυση των επιχειρηματικών στρατηγικών, διευρύνοντας το μερίδιο αγοράς της εταιρείας και διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη των επενδυτών.

¹³ Fernández, B. ve Souto, F. (2009). "Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity?", *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 2 (1): 36-50

Οι Γιανναράκης και Θεοτοκάς (2011) χρησιμοποίησαν έκθεση του Οργανισμού Global Reporting Initiative (GRI), προκειμένου να αξιολογήσουν τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης στην απόδοση της ΕΚΕ και διεξήγαγαν σχετική μελέτη σε 112 εταιρείες την περίοδο που καλύπτει από το 2007 έως το 2010. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής, η απόδοση της ΕΚΕ αυξήθηκε κατά την προαναφερθείσα περίοδο, με εξαίρεση την περίοδο 2009-2010, κατά την οποία οι επιπτώσεις της κρίσης έγιναν αισθητές στον υψηλότερο βαθμό. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αύξηση της απόδοσης της ΕΚΕ είναι οι στόχοι των επιχειρήσεων για διατήρηση της αξίας του εμπορικού τους σήματος και του αισθήματος εμπιστοσύνης που δίνουν στους πελάτες τους, καθώς και ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης τους με την κοινωνία.

Οι επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες πίστευαν ότι τα οφέλη και ευκαιρίες που προκύπτουν από την ΕΚΕ, γίνονται εμφανείς σε περιόδους κρίσης, αλλά τα αποτελέσματα φαίνονται μακροπρόθεσμα, συνέχισαν και σε κάποιες περιπτώσεις ενίσχυσαν τις πρακτικές ΕΚΕ που ήδη εφάρμοζαν.

Ιστορικά, οι καταβολές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βρίσκονται στις δυσμενείς συνθήκες εργασίας που δημιούργησε η Βιομηχανική Επανάσταση του 18^{ου} αιώνα, όταν επιχειρηματίες απαγόρευσαν στα εργοστάσιά τους την παιδική εργασία, βελτίωσαν τις συνθήκες υγιεινής και έβαλαν όρια στις ώρες εργασίας. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, στην Αγγλία, οι μεμονωμένες αυτές πρακτικές άρχισαν να κωδικοποιούνται και να νομοθετούνται.

Με το κραχ του 1929 και τη μεγάλη ύφεση, η ΕΚΕ υποβαθμίζεται και αδρανοποιείται. Οι επιχειρήσεις δεν έχουν να μοιράσουν κοινωνικό μέρισμα. Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η έξοδος από την κρίση δεν ανασταίνει την ΕΚΕ και οι κείνσιανοί¹⁴ δίνουν την κοινωνική προστασία στο κράτος. Οι οικονομικές

¹⁴ Ο Τζων Μέυναρντ Κέυνς, (John Maynard Keynes, 1883-1946) ήταν Άγγλος οικονομολόγος, μαθηματικός, καθηγητής πανεπιστημίου, συγγραφέας και ανώτατος κρατικός υπάλληλος. Δημιούργησε, με τα έργα του και τους οπαδούς του, τη λεγόμενη κείνσιανή σχολή στην οικονομική επιστήμη. Ο Κέυνς πρότεινε την άνοδο των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων για να καλύψουν μέρος του ελλείμματος ζήτησης που υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει την οικονομία μακριά από μια θέση ισορροπίας πλήρους απασχόλησης.

κρίσεις της δεκαετίας του 1970 αναδεικνύουν τις αδυναμίες του κράτους πρόνοιας. Η δημοσιονομική κρίση, η εμφάνιση του στασιμοπληθωρισμού¹⁵ και οι αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις θίγουν άμεσα το κρατικό δίκτυ προστασίας. Η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται υποβαθμίζεται. Η ΕΚΕ επανέρχεται στο προσκήνιο και κάποιοι επιχειρηματίες αντιλαμβάνονται ότι απέναντι στα προβλήματα αυτά θα δοκιμαστεί όχι μόνο η κοινωνική συνοχή αλλά και η ανάπτυξη.

3. Η Ευρωπαϊκή εμπειρία

Στο εσωτερικό της ΕΕ υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ως προς το βαθμό ανάπτυξης του θεσμού της ΕΚΕ μεταξύ των κρατών-μελών. Η δημοσιοποίηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Πράσινης Βίβλου για την ΕΚΕ το 2001, αλλά και η μετέπειτα πρωτοβουλία της το 2006 για την ανάδειξη της ΕΕ ως πόλου αριστείας και προαγωγής της ΕΚΕ, η οποία φέρει τον τίτλο «Σύμπραξη Επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», αποτέλεσαν βέβαια το έναυσμα για να αναπτυχθεί ο θεσμός με ταχύτερους ρυθμούς. Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι η ενσωμάτωση των αρχών της ΕΚΕ δεν έχει ακόμα επιτευχθεί από ένα πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων.

Βέβαια, ο βαθμός προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης σε μία χώρα που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ενσωμάτωσης των αρχών της ΕΚΕ στη στρατηγική των επιχειρήσεων, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το επίπεδο ανάπτυξης του κοινωνικού κεφαλαίου στο εσωτερικό της χώρας όπως αυτό αποτυπώνεται από τη συμμετοχή των πολιτών και από το βαθμό συναίνεσης και συνεργασίας που υπάρχει μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο ότι χώρες όπως η Ολλανδία, η Δανία, η Νορβηγία και η Μεγάλη Βρετανία είναι πρωτοπόροι σε θέματα ΕΚΕ, διότι στις χώρες αυτές από πολύ νωρίς κοινωνικοί εταίροι και κράτος αλληλοσυμπληρώνονται. Σταδιακά, όλο και περισσότερες χώρες παγκοσμίως καταρτίζουν εθνικό σχέδιο δράσης για την ΕΚΕ (σχετικά πιο πρόσφατα

¹⁵ Στασιμοπληθωρισμός είναι το οικονομικό φαινόμενο κατά το οποίο, για ένα δεδομένο χρονικό διάστημα, παρατηρείται αύξηση των ποσοστών ανεργίας παράλληλα με την αύξηση του πληθωρισμού.

παραδείγματα στην Ευρώπη είναι η Γερμανία και η FYROM), ενώ μεγάλη ευαισθητοποίηση σε θέματα ΕΚΕ έχουν επιδείξει και οι επιχειρήσεις των χωρών του πρώην ανατολικού μπλοκ.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 90 που η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης άρχισε να αναπτύσσεται στην Ευρώπη με σταθερούς ρυθμούς, μέχρι και σήμερα, έχουν υλοποιηθεί πολλές εκατοντάδες πρακτικές από ένα μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Οι τομείς που έχουν καλύψει αυτές οι πρακτικές προκύπτουν από τις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε κοινωνίας τη δεδομένη χρονική περίοδο. Από τα παραδείγματα των βέλτιστων πρακτικών που μπορούμε να αντλήσουμε από την εμπειρία αυτή των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, προκύπτει ότι θέματα που άπτονταν της προστασίας του περιβάλλοντος και θέματα που συνδέονταν με την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού ως παράγοντα βελτίωσης της παραγωγικότητας, βρίσκονταν μέχρι σήμερα στο επίκεντρο της κοινωνικής ατζέντας για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η τρέχουσα, ωστόσο, οικονομική κρίση που έχει πλήξει την παγκόσμια οικονομία – και ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή – και η σταδιακή ανάπτυξη ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης για την ΕΚΕ από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες με διαφορετικά κοινωνικά προβλήματα, θεωρείται βέβαιο ότι θα οδηγήσει σε αναδιάταξη της ιεράρχησης των κοινωνικών αναγκών στην Ευρώπη και αυτό θα αποτυπωθεί και στις υλοποιούμενες δράσεις στο πλαίσιο του θεσμού της ΕΚΕ, δεδομένου ότι η κοινωνία είναι αυτή που καθορίζει το πλαίσιο.

4. Εμπειρικά παραδείγματα άλλων χωρών – Προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

- **Intel/Ηνωμένο Βασίλειο**

Η Intel - Integrated Electronics Corporation (Εταιρεία Ολοκληρωμένων Ηλεκτρονικών) είναι ο μεγαλύτερος κατασκευαστής τσιπ ημιαγωγών στον κόσμο, με βάση τα έσοδα της. Η εταιρεία εισήγαγε την αρχιτεκτονική μικροεπεξεργαστών x86, που σήμερα χρησιμοποιείται σχεδόν στο σύνολο των προσωπικών υπολογιστών.

Έναρξη προγράμματος: 2007

Χαρακτηριστικά Ωφελουμένων: Παιδιά ηλικίας 8 – 18 υποβαθμισμένων περιοχών, που δεν έχουν πρόσβαση στην τεχνολογία και τα περισσότερα εκ των οποίων έχουν εγκαταλείψει νωρίς το σχολείο

Περιγραφή Προγράμματος : Υποστηρικτικό κέντρο εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών. Υπάρχουν τρία υποστηρικτικά κέντρα στη Ιρλανδία.

Το δίκτυο Intel Computer Clubhouse δημιουργήθηκε με σκοπό να παρέχει, σε παιδιά υποβαθμισμένων περιοχών, πρόσβαση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και στο διαδίκτυο. Πρόκειται για ένα εξωσχολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στους νέους να αποκτήσουν γνώσεις διαχείρισης ηλεκτρονικών υπολογιστών, να αναπτύξουν δεξιότητες και να εξερευνήσουν τα ενδιαφέροντα τους μέσω της τεχνολογίας.

Τα Computer Clubhouses εισάγουν τους νέους στον κόσμο της τεχνολογίας. Παρέχουν εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας, επαγγελματικό λογισμικό και συμβούλους (ανώτατης εκπαίδευσης) που βοηθούν τους νέους να αποκτήσουν νέες δεξιότητες, όπου προηγουμένως, ίσως να μην είχαν αυτήν την ευκαιρία λόγω του κοινωνικού περιβάλλοντός τους. Προσφέρουν δραστηριότητες όπως, ο σχεδιασμός ιστοσελίδων, η ψηφιακή τέχνη, η παραγωγή μουσικών CD και η κινηματογραφία.

Κοινωνικό αποτύπωμα δράσης:

- Παροχή σύγχρονων, καινοτόμων και ποιοτικών υπηρεσιών
- Ενδυνάμωση της τοπικής ανάπτυξης
- Πολιτιστική και κοινωνική αναβάθμιση
- Καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για τα μη προνομιούχα παιδιά

Όφελος για την επιχείρηση:

- Έμμεση διαφήμιση, προβολή και βελτίωση της φήμης της εταιρείας
- Ένταξη στον κατάλογο προτίμησης των καταναλωτών

- Διαμόρφωση σχέσης εμπιστοσύνης με το ευρύτερο καταναλωτικό κοινό και τις κοινωνίες που δραστηριοποιείται
- Έμμεσο όφελος από την ευημερία της κοινωνίας. Η διατήρηση ενός ελάχιστα αποδεκτού επιπέδου ποιότητας ζωής για τους πολίτες της τοπικής κοινωνίας αποτελεί συστατικό στοιχείο της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης.

Hewlett - Packard (HP)/Ευρώπη

Η Hewlett - Packard (HP) είναι μία εταιρεία η οποία παρέχει τεχνολογικές λύσεις σε ιδιώτες, επιχειρήσεις και οργανισμούς σε όλον τον κόσμο μέσω μίας γκάμας προϊόντων που καλύπτουν την υποδομή IT, τους προσωπικούς υπολογιστές και τις συσκευές πρόσβασης.

Έναρξη προγράμματος : 2007

Χαρακτηριστικά Ωφελουμένων: Νέοι άνεργοι έως 25 ετών

Περιγραφή Προγράμματος : Τον Μάιο του 2007, η Hewlett-Packard δημιούργησε το πρόγραμμα "Graduate Entrepreneurship Training through IT" (GET-IT). Για την υλοποίηση του προγράμματος η HP και το ινστιτούτο Microenterprise Acceleration Institute (MEA-I) συνεργάζονται με 35 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε 18 χώρες σε Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Αφρική (EMEA). Το πρόγραμμα παρέχει εξοπλισμό πληροφορικής για τους οργανισμούς αυτούς, καθώς και μαθήματα επαγγελματικής καθοδήγησης για τους εκπαιδευτές τους. Το GET-IT δίνει τη δυνατότητα κατάρτισης στους Η/Π σε νέους άνεργους. Τα μαθήματα έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας σε νέους κάτω των 25 ετών.

Κοινωνικό αποτύπωμα δράσης:

- Τουλάχιστον 6.000 νέοι έχουν εκπαιδευτεί σε 35 κέντρα σε 18 χώρες, καθιστώντας τους σε καλύτερη θέση για να αναλάβουν εξειδικευμένες θέσεις εργασίας ή να δημιουργήσουν και να τρέξουν τη δική τους επιχείρηση. Η HP σκοπεύει να επεκτείνει το πρόγραμμα GET-IT και σε άλλες χώρες.

- Αναβάθμιση των δεξιοτήτων και αντιστοίχιση τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας
- Δημιουργία μιας δεξαμενής νέων ανθρώπων με συγκεκριμένη εξειδίκευση

Όφελος για την επιχείρηση:

- Δυνατότητα κάλυψης ιδίων αναγκών από τη δεξαμενή του καταρτισμένου προσωπικού που η ίδια η επιχείρηση δημιούργησε
- Δυνατότητα επίτευξης ευρύτερων συνεργασιών με νέους που μετά την επιμόρφωση στράφηκαν στην αυτοαπασχόληση
- Σχέσης εμπιστοσύνης με το ευρύτερο καταναλωτικό κοινό και τις κοινωνίες που δραστηριοποιείται καθώς αποδεικνύει έμπρακτα την κοινωνικής της ευαισθησία και προσφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο - Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (ΕΚΕ) ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΞΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

1. Οι τέσσερις επικρατέστερες αιτιολογίες για την ΕΚΕ

Οι υποστηρικτές της ΕΚΕ χρησιμοποιούν τέσσερα επιχειρήματα: την ηθική υποχρέωση, τη βιωσιμότητα, την άδεια για λειτουργία και τη φήμη. Η ηθική υποχρέωση υπερέχει ως επιχείρημα, υποστηρίζοντας ότι οι επιχειρήσεις έχουν το καθήκον να ενεργούν ως καλοί πολίτες και να "κάνουν το σωστό". Οι επιχειρήσεις πρέπει να επιτυγχάνουν τους επιχειρηματικούς τους στόχους τιμώντας παράλληλα τις ηθικές αξίες και λειτουργώντας με σεβασμό ως προς τους ανθρώπους, τις κοινότητες, καθώς και το φυσικό περιβάλλον. Η βιωσιμότητα δίνει έμφαση στην περιβαλλοντική και κοινοτική διαχείριση. Τη δεκαετία του 1980, ο Πρωθυπουργός της Νορβηγίας Γκρο Χάρλεμ Μπρούντλαντ ανέπτυξε έναν εξαιρετικό ορισμό για τη βιωσιμότητα που χρησιμοποιήθηκε από το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη:

“Να καλύπτουμε τις ανάγκες του σήμερα, χωρίς να διακυβεύουμε τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες.”

Η έννοια της άδειας λειτουργίας προκύπτει από το γεγονός ότι κάθε επιχείρηση, προκειμένου να λειτουργήσει, χρειάζεται άδεια από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, κοινότητες και από πολλούς άλλους ενδιαφερόμενους φορείς. Τέλος, η φήμη χρησιμοποιείται από πολλές εταιρείες για να δικαιολογήσουν τις πρωτοβουλίες εταιρικής κοινωνικής ευθύνης με την αιτιολογία ότι θα βελτιώσουν την εικόνα της επιχείρησης, να ενισχύσουν το εμπορικό της σήμα, και ενδεχομένως ακόμη και να αυξήσουν την τιμή της μετοχής της.

Όσο και αν έχουν εισχωρήσει αυτά τα τέσσερα επιχειρήματα στη σκέψη των σημερινών επιχειρηματιών, δεν υπάρχει επαρκής καθοδήγηση στην επιλογή των κατάλληλων πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την κάθε βιομηχανία και τους περιορισμούς της κάθε προσέγγισης.

Η έννοια της ΕΚΕ είναι εμποτισμένη με την ηθική συμμόρφωση. Σε ορισμένους τομείς, όπως στην υποβολή οικονομικών καταστάσεων, τη λειτουργία στα πλαίσια του νόμου, και τα λοιπά ηθικά ζητήματα, είναι εύκολο κάποιος να κατανοήσει και να εφαρμόσει την έννοια της ΕΚΕ. Οι εταιρικές κοινωνικές επιλογές περιλαμβάνουν την εξισορρόπηση των ανταγωνιστικών αξιών, των συμφερόντων και του κόστους. Ο ηθικός λογισμός, που απαιτείται για να σταθμίσει ένα κοινωνικό όφελος έναντι κάποιου άλλου, ή εις βάρος των οικονομικών εξόδων, δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί. Οι ηθικές αρχές δεν μπορούν να καθοδηγήσουν μια φαρμακευτική εταιρεία στην κατανομή των εσόδων της, για παράδειγμα μεταξύ μιας επιδότησης για τη φροντίδα απόρων σήμερα, την ανάπτυξη θεραπειών για το μέλλον, ή και την παροχή των μερισμάτων στους επενδυτές της.

2. Βιώσιμη ανάπτυξη

Ο εννοιολογικός προσδιορισμός του όρου «Ανάπτυξη» έχει απασχολήσει πλήθος θεωρητικών και ερευνητών, καθώς αποτελεί μια ανοιχτή εξίσωση στην οποία προστίθενται συνεχώς νέες μεταβλητές, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός όρος. Η ανάπτυξη αναφέρεται σε μια διαδικασία μέσα από την οποία βελτιώνονται ορισμένοι παράγοντες και ως εκ τούτου ο όρος της δεν είναι στατικός, αντιθέτως αναδιαμορφώνεται σύμφωνα με τις ανάγκες της κάθε χρονικής περιόδου.

Μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η ανάπτυξη ταυτιζόταν πλήρως με την οικονομική μεγέθυνση, και η αναπτυξιακή ιδεολογία στηριζόταν στην απειρότητα των φυσικών πόρων, την οικονομική στενότητα και στην άποψη ότι ο ανταγωνισμός και η ανάπτυξη συμβάλουν στην κοινωνική και οικονομική εξέλιξη του ανθρώπου. Μετά όμως το μεγάλο κραχ του 1929, άρχισε να καταρρέει το μοντέλο «ανάπτυξη για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα». Η περιβαλλοντική κρίση της ανάπτυξης, που ξέσπασε τη δεκαετία του 1970, έφερε στο προσκήνιο αδιέξοδα για την ποιότητα ζωής του ανθρώπου που προέκυπταν από την αλόγιστη σπατάλη των φυσικών πόρων του πλανήτη και την απόρριψη επικίνδυνων αποβλήτων σε αυτόν.

Τα μέχρι τότε πρότυπα περί οικονομικής ανάπτυξης οδηγούν στην οικολογική κρίση και αρχίζει να διαφαίνεται η ανάγκη για δικαιότερη οργάνωση της κατανομής και της χρήσης της γης και των αγαθών, για λελογισμένη διαχείριση των φυσικών πόρων και γενικότερα για ένα μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης εναρμονισμένο με την οικόσφαιρα. (Φλογαίτη, 1998)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ο ορισμός της ανάπτυξης άρχισε να ξεπερνάει πλέον τα όρια της οικονομικής μεγέθυνσης και οι επιστημονικές προσεγγίσεις έστρεψαν το ενδιαφέρον στον άνθρωπο, το περιβάλλον και την κοινωνία, εκτός από το οικονομικό κέρδος. Η ανάπτυξη έπαψε να αποτελεί πεδίο ευθύνης αποκλειστικά της οικονομικής επιστήμης και άλλες επιστήμες κυρίως κοινωνικές άρχισαν να εμπλέκονται σε αυτό το ζήτημα, με αποτέλεσμα να προστεθούν διάφοροι επιθετικοί προσδιορισμοί στον όρο, όπως περιφερειακή, τοπική, ενδογενής, ολοκληρωμένη, για να καταλήξουμε στην έννοια της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη αναφέρεται στην οικονομική ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Τον Απρίλιο του 1987, η WCED (World Commission for the Environment and Development - Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη), όρισε ως Αειφόρο ανάπτυξη «[...] αυτή που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών ανθρώπων να ικανοποιήσουν τις δικές τους» (Φλογαίτη, 2006).

Συμπληρωματικός του παραπάνω ορισμού είναι αυτός των IUCN (International Union for Conservation of Nature - Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης), UNEP (United Nations Environmental Programme - Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών), WWF (World Wildlife Fund - Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση): «Η ανάπτυξη είναι αειφόρος όταν βελτιώνει την ποιότητα ζωής στο πλαίσιο των ορίων που θέτει η φέρουσα ικανότητα των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν τη ζωή».¹⁶

¹⁶ «Η έννοια της Φέρουσας ικανότητας δηλώνει τον μέγιστο αριθμό ατόμων ενός δεδομένου είδους, τον οποίο το φυσικό περιβάλλον μπορεί να στηρίζει επ' αόριστον. Όταν ένας πληθυσμός υπερβεί

3. ΕΚΕ και Βιώσιμη Ανάπτυξη

Στα πλαίσια της οικονομικής επιστήμης έχουν γίνει πολλές προσπάθειες προσδιορισμού του όρου Βιώσιμη Ανάπτυξη και διερεύνησης των αλληλεξαρτήσεων μεταξύ της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής διάστασης της ανάπτυξης τόσο σε μικροοικονομικό όσο και μακροοικονομικό επίπεδο.

Οι προσπάθειες προσδιορισμού του όρου Βιώσιμη Ανάπτυξη έγιναν με γνώμονα την αρχή ότι η οικονομική μεγέθυνση των τελευταίων δεκαετιών πραγματοποιήθηκε σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος και χωρίς ταυτόχρονα να λογίζεται η κοινωνική πτυχή της ανάπτυξης. Για αυτό το λόγο, κρίθηκε άμεσος και επιτακτικός ο επαναπροσανατολισμός της μεγέθυνσης λαμβάνοντας υπόψη την περιβαλλοντική και την κοινωνική διάσταση. Εκφραστής μιας τέτοιας ιδεολογίας είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Αναπτύχθηκε στην διεθνή σκηνή από περιβαλλοντικές μη-κυβερνητικές οργανώσεις και τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών και υιοθετήθηκε σταδιακά από τις επιχειρήσεις και τους άλλους διεθνείς οργανισμούς, ενώ διείσδυσε ευρέως και σε εθνικό επίπεδο.

Η αειφόρος ανάπτυξη έχει τρεις συνιστώσες - οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική - που απαιτούν ισόρροπη πολιτική συνεκτίμηση.¹⁷ Σήμερα, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον και σε μια παγκόσμια αγορά ανταγωνιστική, απαιτητική αλλά και ευαισθητοποιημένη πια σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, το επιχειρείν αλλάζει δραστικά. Οι επιχειρήσεις τείνουν να αναθεωρούν τις στρατηγικές τους και να αυτοδεσμεύονται στη βιώσιμη ανάπτυξη, στον απολογισμό της δράσης τους προς την κοινωνία, στη συστηματική μέτρηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων τους και στην ενσωμάτωση αυτών των επιπτώσεων στα οικονομικά τους μεγέθη.

Η αυτοδέσμευση στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην υπεύθυνη επιχειρηματικότητα οριοθετεί αυτή την αλλαγή και υποδεικνύει την επιλογή της

αυτόν τον μέγιστο αριθμό, οι φυσικοί πόροι αρχίζουν να φθίνουν και αργότερα το ίδιο θα συμβεί και με το πληθυσμό» (Γεωργόπουλος, 1998:33).

¹⁷ http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_el.htm

βιωσιμότητας και στους υπόλοιπους κοινωνικούς εταίρους (κυβερνήσεις, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωνία των πολιτών).

Τα τελευταία χρόνια, οι μελέτες περί αειφόρου ανάπτυξης και υπευθυνότητας έχουν αυξηθεί και οι όροι Βιώσιμη Ανάπτυξη και Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχουν γίνει ιδιαίτερα δημοφιλείς. Οι επιχειρήσεις αποτελούν ζωντανούς οργανισμούς, οι οποίοι με τη δράση τους επηρεάζουν το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται. Η βιωσιμότητα είναι μια δυναμική διαδικασία που στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

4. Πως η ΕΚΕ δημιουργεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Porter)

Σε άρθρο του Harvard Business Review με τίτλο «Στρατηγική & Κοινωνία» (Δεκέμβριος 2006), ο Michael Porter και ο Mark Kramer αναφέρουν ότι οι επιτυχημένες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από μια υγιή κοινωνία και ταυτοχρόνως μια υγιής κοινωνία έχει ανάγκη από επιτυχημένες επιχειρήσεις.¹⁸ Ορισμένες δράσεις ΕΚΕ μπορούν να ενισχύσουν μια επιχείρηση εάν κατορθώσουν να δημιουργήσουν μια κοινή αξία μεταξύ της επιχείρησης των ενδιαφερόμενων φορέων και της κοινωνίας εν γένει. Η κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι αυτομάτως οποιαδήποτε παρέμβαση ΕΚΕ ενισχύει το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα. Με βάση τις παρατηρήσεις αυτές, ο δεσμός μεταξύ ΕΚΕ, ανταγωνιστικότητας και πολιτών μπορεί να ενισχυθεί μέσω μιας σειράς φιλόδοξων δράσεων με σκοπό την ενίσχυση της αμοιβαιότητας μεταξύ εμπορικών στρατηγικών των επιχειρήσεων και του κοινωνικού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται. Για τον λόγο αυτό, καινοτόμες λύσεις, όπως οι ευφυείς μεταφορές και τα οικολογικά προϊόντα, δίνουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις.

¹⁸ Porter, M.E./Kramer, M.R. (2006): *Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility*. In: Harvard Business Review, Δεκέμβριος 2006, σ. 78-93.

Η ΕΚΕ σταδιακά μεταλλάσσεται από επικοινωνιακό εργαλείο σε εργαλείο στρατηγικής, αφού παίρνει θέση στην εταιρική λειτουργία και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της τόσο στις σχέσεις με την κοινωνία όσο και στη συμμόρφωση με τις κανονιστικές απαιτήσεις. Εκτός από τη φήμη, κέρδος φέρνει και η τήρηση των κανόνων, καθώς αποφεύγονται τα πρόστιμα. Σε αυτό το πλαίσιο, τα τελευταία χρόνια κερδίζει έδαφος η έννοια των ενοποιημένων απολογισμών, της ταυτόχρονης και συνολικής λογοδοσίας των επιχειρήσεων για οικονομικά ζητήματα και δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Μέσω των ενοποιημένων απολογισμών, οι επιχειρήσεις μπορούν να ωφεληθούν σε μια σειρά λειτουργικών θεμάτων, όπως είναι η εταιρική διακυβέρνηση και η στρατηγική εποπτεία. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν νέες πηγές εσόδων, αλλά και να ενισχύσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των μετόχων, των επενδυτών και όλων των ενδιαφερομένων μερών.

5. Τα κυριότερα οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών ΕΚΕ

Η κάθε εταιρία στο πλαίσιο του αναπτυξιακού της σχεδιασμού επιλέγει μία από τις δύο βασικές στρατηγικές για τον προσδιορισμό της θέσης της στην αγορά που δραστηριοποιείται : είτε τη στρατηγική του χαμηλού κόστους διάθεσης των προϊόντων ή υπηρεσιών της, είτε τη στρατηγική της διαφοροποίησης προϊόντος με την προώθηση στην αγορά καινοτόμων προϊόντων ή υπηρεσιών. Ανάλογα με τη στρατηγική που θα επιλέξει, διαμορφώνει όλο το περιβάλλον οργάνωσης της λειτουργίας της έτσι ώστε να υποστηρίζεται και εν τέλει να εξυπηρετείται η στρατηγική ανάπτυξής της.

Είναι προφανές για παράδειγμα ότι η εταιρία που θα επιλέξει τη στρατηγική χαμηλής τιμής τελικού προϊόντος θα πρέπει μεταξύ άλλων να είναι σε θέση να ελέγξει τα κόστη λειτουργίας της προκειμένου να δύναται να εξυπηρετηθεί ο στόχος της και να μην καταστεί ζημιογόνος. Από την άλλη πλευρά η εταιρία που θα επιλέξει τη στρατηγική διαφοροποίησης προϊόντος θα πρέπει μεταξύ άλλων να επενδύει στη συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού της ώστε να μεταφέρουν την τεχνογνωσία

τους αυτή στο τελικό προϊόν ή υπηρεσία, να επενδύει στη φήμη και την εικόνα της στις τάξεις των καταναλωτών προκειμένου να διατηρεί ζωντανό το ενδιαφέρον των καταναλωτών κλπ. Ανεξαρτήτως, πάντως, από ποια στρατηγική ανάπτυξης από τις παραπάνω δύο θα ακολουθήσει η κάθε επιχείρηση, η υιοθέτηση πρακτικών ΕΚΕ αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία για την ανταγωνιστικότητά της, καθώς μπορεί να αποφέρει οφέλη από άποψη διαχείρισης των κινδύνων, εξοικονόμησης κόστους, πρόσβασης σε κεφάλαια, σχέσεων με τους πελάτες, διαχείρισης ανθρώπινων πόρων και ικανότητας για καινοτομία. Η ΕΚΕ δεν είναι ένα τυποποιημένο μπουκέτο δράσεων τις οποίες μια εταιρία μπορεί να υιοθετήσει και αυτομάτως να καταστεί κοινωνικά υπεύθυνη. Είναι πάνω και κύρια απ' όλα μια κουλτούρα διοικητικής λειτουργίας και οργάνωσης που βελτιώνει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα μιας εταιρίας και ας μην είναι σε πολλές περιπτώσεις άμεσα εμφανή τα οικονομικά αποτελέσματα μιας τέτοιας δράσης.

Ειδικότερα, τα οφέλη των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. είναι ποικίλα και αυτό αντανακλά άμεσα στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους. Καταρχήν, η αναγνώριση μιας εταιρείας ως κοινωνικά υπεύθυνης και η υιοθέτηση πρακτικών που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό, αγγίζει τους εργαζομένους οι οποίοι αισθάνονται ικανοποίηση ως μέλη αυτής της ομάδας, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται η εσωτερική συνοχή στην εταιρία, αλλά και να επιτυγχάνεται η αύξηση της παραγωγικότητάς τους. Παράλληλα, η προσέλκυση ταλαντούχων στελεχών είναι ευκολότερη για τις επιχειρήσεις αυτές, ενώ στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι εργαζόμενοι είναι πιστοί στην εταιρία λειτουργώντας ως οιονεί ιδιοκτήτες της, προασπίζοντας με σθένος τα συμφέροντά της.

Ταυτόχρονα, ενδυναμώνεται σημαντικά το εμπορικό σήμα της κοινωνικά υπεύθυνης εταιρίας και ενισχύεται η εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Η εμπιστοσύνη αυτή εκφράζεται με προτίμηση για τα προϊόντα ή υπηρεσίες της, επιφέροντας έτσι ανατροφοδοτούμενη βελτίωση στα οικονομικά της μεγέθη και συνακόλουθα αύξηση της πιστοληπτικής της ικανότητας, συμβάλλοντας τελικά στη βιώσιμη ανάπτυξή της.

Επιπλέον, η συνεισφορά της υπεύθυνης εταιρίας στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, βελτιώνει τις σχέσεις εμπιστοσύνης με μεγαλύτερες επιχειρήσεις, για τις οποίες πιθανότατα αποτελεί προμηθευτή, υπεργολάβο ή συνεργάτη κάθε μορφής. Το ίδιο συμβαίνει και προς την αντίθετη κατεύθυνση. Η κοινωνική επιχείρηση, για να χαρακτηριστεί ως τέτοια, θα πρέπει αντίστοιχα να επιλέγει τους προμηθευτές εκείνους που λειτουργούν με τον ίδιο κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο. Όπως είναι προφανές, αυτό δημιουργεί ένα σπινάλιο όπου η κοινωνική υπευθυνότητα διεισδύει στην οργανωσιακή και λειτουργική κουλτούρα όλο και περισσότερων επιχειρήσεων και τελικά συμβάλλει στην ανάπτυξη των τοπικών ή / και των εθνικών οικονομιών.

Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παραβλέπεται η συμβολή της ΕΚΕ στην εξοικονόμηση φυσικών και οικονομικών πόρων. Η συμβολή αυτή μπορεί να μην έχει άμεσο οικονομικό αντίκτυπο στα μεγέθη μιας επιχείρησης ή της οικονομίας, ωστόσο τα έμμεσα οφέλη είναι σημαντικά. Για παράδειγμα η εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων οδηγεί σε μείωση του ενεργειακού κόστους για τις ίδιες τις επιχειρήσεις αλλά εν γένει και για τις τοπικές οικονομίες. Αντίστοιχα, η μείωση αποβλήτων έχει πολλαπλό αντίκτυπο : καταρχήν περιορίζει την έκθεση της υγείας των πολιτών σε βλαβερές ουσίες και αντίστοιχα περιορίζει συν το χρόνο τις ιατρικές δαπάνες των ίδιων των πολιτών αλλά και των ασφαλιστικών ταμείων. Επιπλέον μειώνει τις δαπάνες του Κράτους είτε για τη διαχείριση των αποβλήτων αυτών, είτε για την πληρωμή προστίμων στην Ε.Ε. λόγω μη συμμόρφωσης με τους κανόνες και τα όρια ρύπανσης. Είναι λοιπόν φανερό ότι η κοινωνικά υπεύθυνη δράση αποδεσμεύει ιδιωτικούς και δημόσιους πόρους προς αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

6. Πλεονεκτήματα ανάπτυξης και συστημικής διαχείρισης της ΕΚΕ

Οι εταιρίες που διαχειρίζονται και αξιολογούν την επίδρασή τους στην κοινωνία έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την εικόνα τους ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη. Επίσης, τα κέρδη από τη συστηματική διαχείριση της

Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης δεν περιορίζονται μόνο στην καλή δημόσια εικόνα μιας επιχείρησης.

Οι εταιρίες μπορούν ακόμα να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να αξιολογήσουν και διαχειριστούν αποτελεσματικά τους επιχειρηματικούς κινδύνους, καθώς θα είναι σε θέση να οικοδομήσουν αμοιβαία επωφελείς σχέσεις και συμμαχίες με ευρεία γκάμα φορέων και οργανισμών και να αναπτυχθούν αρμονικά και σε συνεργασία με τους εργαζόμενους και τους προμηθευτές τους. Επίσης, η εμπλοκή με τη συστηματική διαχείριση της ΕΚΕ δίνει την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να εκτιμήσουν καλύτερα το εξωτερικό περιβάλλον και να ευθυγραμμίσουν τη λειτουργία τους με μια σειρά από κανονιστικές διατάξεις, κοινωνικές απαιτήσεις και επιθυμίες που ενδεχομένως διέφευγαν της προσοχής τους στο παρελθόν.

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα που έχουν πείσει τις πιο σημαντικές επιχειρήσεις της Ευρώπης να υιοθετήσουν ένα μοντέλο ανάπτυξης και διαχείρισης της ΕΚΕ είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Αξιολόγηση και διαχείριση των πιθανών επιχειρηματικών κινδύνων και ιδιαίτερα των σχετικών με τη φήμη της εταιρίας. Οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται ενεργά σε διάλογο και συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα 6 μέρη έχουν καλύτερη εικόνα για τους πιθανούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν και παράλληλα, τη δυνατότητα να χειριστούν καλύτερα μια πιθανή κρίση και να εξέλθουν ταχύτερα και με μικρότερες απώλειες από αυτήν.
- Αναγνώριση των ενδιαφερομένων μερών (stakeholder groups – όπως π.χ. εργαζόμενοι, πελάτες, μέτοχοι, κυβερνήσεις και κρατικοί φορείς, μη κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικές κοινότητες κ.α.). Η συστηματική προσέγγιση αποκαλύπτει συχνά ενδιαφερόμενα μέρη που η εταιρία αγνοούσε στο παρελθόν και διαστάσεις του ενδιαφέροντός τους που αν και σημαντικές δεν είχαν γίνει κατανοητές στο παρελθόν.

- Συμμόρφωση με το υπάρχον και μελλοντικό κανονιστικό πλαίσιο σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, τα εργασιακά δικαιώματα και η παροχή πληροφοριών.
- Βελτίωση της εικόνας και εταιρικής φήμης. Συχνά αποτελεί τον πρώτο λόγο που αναφέρεται από τη διοίκηση μιας επιχείρησης για την ενασχόληση με την ΕΚΕ. Η εταιρική φήμη που στηρίζεται στην εκτίμηση και την εμπιστοσύνη, χρειάζεται χρόνια για να οικοδομηθεί, αλλά μπορεί να χαθεί σε μικρό χρονικό διάστημα αν η εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων μερών και της κοινής γνώμης χαθεί. Οι επιχειρήσεις ξοδεύουν τεράστια ποσά για να υποστηρίξουν άλλες μορφές των άυλων περιουσιακών τους στοιχείων, αλλά συχνά αγνοούν τις συνέπειες που το κοινωνικό προφίλ μπορεί να έχει στα επιχειρηματικά τους αποτελέσματα. Έρευνα που έγινε σε 23 χώρες και 25.000 πολίτες το 1999, έδειξε πως οι δύο στους τρεις ερωτηθέντες επιθυμούν οι επιχειρήσεις να συνεισφέρουν σε κοινωνικούς σκοπούς, ενώ, το 40% έχει «τιμωρήσει» ή σκεφτεί να «τιμωρήσει» με την καταναλωτική του συμπεριφορά εταιρίες που δε θεωρεί κοινωνικά υπεύθυνες. Παράλληλα σύμφωνα με την ίδια έρευνα, η φήμη μιας εταιρίας σχετίζεται περισσότερο με την κοινωνική της ευθύνη (56%) παρά με την ποιότητα ή τη φήμη των προϊόντων της (40%).¹⁹
- Οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ της επιχείρησης και του εξωτερικού της περιβάλλοντος, μέσα από τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών για τα ζητήματα κοινωνικής ευθύνης της εταιρίας.²⁰

¹⁹ The Millennium Poll on Corporate Social Responsibility, 1999. www.iblf.org.

²⁰ [http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/3465aea6a6052333c22570e1002eeae2/f8a05fe8440f5cb4c22570e100305444/\\$FILE/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%95%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/3465aea6a6052333c22570e1002eeae2/f8a05fe8440f5cb4c22570e100305444/$FILE/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%95%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7.pdf)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ (ΕΚΕ)

1. Διεθνές και Εθνικό θεσμικό πλαίσιο

Το πλαίσιο λειτουργίας της ΕΚΕ είναι εξαιρετικά περίπλοκο, καθώς δεν έχει διαμορφωθεί ενιαίο θεσμικό πλαίσιο αλλά υπάρχουν μόνο επιμέρους ρυθμίσεις. Διεθνώς, οι κατευθύνσεις και συμβάσεις που σχετίζονται με την ΕΚΕ προέρχονται από Διεθνείς Οργανισμούς και αναγνωρίζονται από φορείς και κυβερνήσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κινήθηκε παράλληλα με αυτές και ανέπτυξε στρατηγικές και Οδηγίες που έχουν ενσωματωθεί από τις επιμέρους χώρες. Η Ελλάδα λαμβάνοντας ως βάση το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο και τις διεθνείς κατευθύνσεις ανέπτυξε νομοθετήματα που σχετίζονται σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό με διάφορες πτυχές της ΕΚΕ. Απώτερος στόχος είναι η ένταξη όλων των επιμέρους νομοθετημάτων σ' ένα ενιαίο εθνικό στρατηγικό πλαίσιο.

Παρακάτω έχει γίνει προσπάθεια αποτύπωσης του ελληνικού, του ευρωπαϊκού και του διεθνούς πλαισίου με χρονολογική σειρά:

- Ν.2079/1952 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» για την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.
- Ν.3248/1955 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 95 «Περί προστασίας του ημερομισθίου». - Ν.3251/1955 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 102 «Περί ελάχιστων ορίων της κοινωνικής ασφάλισης».
- Ν.4204/1961 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος».
- Ν.4205/1961 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως».
- 1976: Πρώτες οδηγίες προς πολυεθνικές Επιχειρήσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD Guidelines for Multinational Enterprises), με συνεχείς αναθεωρήσεις και τελευταία το 2011.

- N.1182/1981 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 138 «Περί του κατώτατου ορίου εισόδου εις την απασχόλησιν» για την κατάργηση της παιδικής εργασίας.
- N.1426/1984 Κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη που κατοχυρώνει οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα σε τομείς όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η εργασία και η στέγαση.
- 2000: Υιοθέτηση Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή που αναγνωρίζει μία σειρά προσωπικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μόνιμων κατοίκων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 2000: Οικουμενικό Σύμφωνο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations Global Compact) που αποτελεί πλαίσιο για τις επιχειρήσεις που δεσμεύονται να ευθυγραμμίσουν τις λειτουργίες τους και τις στρατηγικές τους με 10 Παγκόσμια αποδεκτές Αρχές στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΕ –ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ 12
- N.2918/2001 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 182 «Για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους» σχετικά με την κατάργηση της παιδικής εργασίας.
- N.3304/2005 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στην απασχόληση και την εργασία.
- 2006: Τριμερής Διακήρυξη Αρχών που αφορούν Πολυεθνικές Επιχειρήσεις αναφορικά με την Κοινωνική τους Πολιτική του ILO (International Labour Organization Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises on Social Policy).
- ΠΔ 148/2009 περί Περιβαλλοντικής ευθύνης για την πρόληψη και αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον (εναρμόνιση με την Οδηγία

2004/35/ΕΚ) και την αναγνώριση περιβαλλοντικής ευθύνης μέσω της καθιέρωσης της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

- Ν.3850/2010 που αποτελεί Κώδικα Νόμων για την προστασία της υγείας και την ασφάλεια των εργαζομένων.
- Ν.3855/2010 σχετικά με τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις όπου περιγράφονται οι αρχικές διοικητικές δράσεις για την ανάπτυξη εθνικής πολιτικής και οδικού χάρτη για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις.
- Ν.3896/2010 σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην εργασία και στην απασχόληση στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.
- 2010: Έκδοση ISO 26000 - Πρότυπο Οδηγιών για την Κοινωνική Ευθύνη (ISO 26000 - Guidance Standard on Social Responsibility).
- 2011: Κατευθυντήριες οδηγίες του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) προς επιχειρήσεις σχετικά με τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights).
- CSR COM/2011/681: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΚΕ «Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, a renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility».
- Ν.4019/2011 περί Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας που αφορά τη δημιουργία επιχειρήσεων που προωθούν την κοινωνική και οικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινωνικών κατηγοριών, την καταπολέμηση της φτώχειας, των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού. Καθιερώνεται επίσης η έννοια των Κοινωνικά Υπεύθυνων Δημοσίων Συμβάσεων που ενσωματώνουν κοινωνικές διαστάσεις στα κριτήρια ανάθεσης της σύμβασης.
- Οδηγία 2012/27/ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση όπου τίθεται ένα κοινό πλαίσιο μέτρων για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης εντός της Κοινότητας με συγκεκριμένους στόχους μέχρι το 2020.
- Ν.4074/2012 Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

- Ν.4093/2012 μέσω του οποίου καθορίζεται νομοθετικά ο κατώτατος μισθός και τίθεται σε πιλοτική εφαρμογή πρόγραμμα σχετικά με την εξασφάλιση ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΚΕ –ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ 13
- Οδηγία 2013/34/ΕΕ σχετικά με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και συναφείς εκθέσεις επιχειρήσεων ορισμένων μορφών.
- Υπουργική Απόφαση 135/2014 περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων μέσω της οποίας επιχειρείται να αναγνωριστεί η εθελοντική ανάληψη περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών ΕΚΕ από τους φορείς ιδιωτικών και δημόσιων έργων και δραστηριοτήτων και να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών αυτών κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και κατά την έγκριση όρων για την αντιμετώπισή τους.
- Οδηγία 2013/34/ΕΕ για τη δημοσίευση μη-χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Ψήφιση της πρότασης της Ελληνικής Προεδρίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (15/4/2014), αναμένεται δημοσίευση στην Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τον Οκτώβριο 2014.²¹

2. Φορείς για την προώθηση της ΕΚΕ στην Ελλάδα

2.1. Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Το Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ αποτελεί αστικό μη κερδοσκοπικό σωματείο το οποίο ιδρύθηκε το 2000 από 13 επιχειρήσεις και 3 επιχειρηματικούς φορείς, με σκοπό την προώθηση και ανάπτυξη της έννοιας της κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Σήμερα αριθμεί 145 μέλη μεταξύ των οποίων και 7 επιχειρηματικούς φορείς. Από την ίδρυσή του το Δίκτυο είναι εθνικός εταίρος του CSR Europe, που αποτελεί το ηγετικό Ευρωπαϊκό επιχειρηματικό Δίκτυο για την ΕΚΕ. Από το 2004 είναι, επίσης, μέλος του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ

²¹ <http://www.opengov.gr/ypoian/wp-content/uploads/downloads/2014/07/eke.pdf>

(UN Global Compact) που αποτελεί μία διεθνή πρωτοβουλία στο πλαίσιο της οποίας οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε αυτή εθελοντικά δεσμεύονται να λειτουργούν με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη και να εφαρμόζουν υπεύθυνες συμπεριφορές και δράσεις.

Στους στόχους του Δικτύου συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων :

- Η συνεχής ενημέρωση και διάδοση πληροφοριών στον τομέα της ΕΚΕ,
- Η δικτύωση και συνεργασία με επιχειρήσεις, συλλογικούς και άλλους φορείς σε κάθε επίπεδο για την ανταλλαγή και διάχυση πληροφοριών,
- Η ευαισθητοποίηση της επιχειρηματικής κοινότητας και του κοινού για την κοινωνική δράση και συμβολή των επιχειρήσεων σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο,
- Η κινητοποίηση και ανάπτυξη συνεργασιών για την προώθηση προγραμμάτων συλλογικής προσφοράς και την από κοινού αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων,
- Η μεταφορά, προσαρμογή και διάδοση καλών πρακτικών στον τομέα της κοινωνικής συνοχής και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης,
- Η με κάθε άλλη μορφή ανάπτυξη δράσης των επιχειρήσεων για την επίτευξη των σκοπών του.

Στις δράσεις του Δικτύου για την ανάπτυξη και την κατανόηση της ΕΚΕ περιλαμβάνεται και η υλοποίηση του προγράμματος ΕΡΜΗΣ, το οποίο αποσκοπεί στη διάχυση των αρχών και των πρακτικών της ΕΚΕ στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προκειμένου οι τελευταίες να τις υιοθετήσουν και να τις προσαρμόσουν στις δικές τους ιδιαίτερες συνθήκες.

2.2. Συμβούλιο του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Αποτελεί ένα φορέα ο οποίος, ενταγμένος στον ΣΕΒ, λειτουργεί με τη μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας. Ιδρύθηκε το 2008 από 31 ελληνικές επιχειρήσεις- μέλη του ΣΕΒ, που εκπροσωπούν κυρίως τη μεταποίηση, με σκοπό:

- την προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και
- τη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου διαλόγου για τη συζήτηση και τη στάθμιση των κρίσιμων θεμάτων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ επιχειρήσεων, Πολιτείας και γενικότερα της κοινωνίας.

Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο προωθεί δράσεις επικοινωνίας, ενημέρωσης και επιμόρφωσης των μελών του και της κοινωνίας γενικότερα, δράσεις συνεργασίας και ενέργειες προβολής της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στο Συμβούλιο αναλαμβάνουν την υποχρέωση ενεργούς συμμετοχής στον φορέα και την προσυπογραφή ενός κοινού Κώδικα Αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης, που θα πρέπει να εφαρμόζουν μέσα από συνεχή βελτίωση και προσαρμογή. Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη συμμετέχει στο περιφερειακό δίκτυο του World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), του παγκόσμιου εκφραστή των επιχειρήσεων και των θέσεων τους σε θέματα Βιώσιμης Ανάπτυξης.

2.3. Eurocharity

Ιδρύθηκε το 2006 από δύο επιχειρηματίες, οι οποίοι αξιοποιώντας την εμπειρία τους σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, πράσινης επιχειρηματικότητας, εταιρικής διακυβέρνησης και διαχείρισης κινδύνων, δημιούργησαν τους ηλεκτρονικούς οδηγούς Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Πράσινης Οικονομίας μέσω των οποίων προσφέρουν καινοτόμες on-line και off-line υπηρεσίες σε θέματα που σχετίζονται με την εταιρική υπευθυνότητα, την πράσινη οικονομία, την αειφόρο ανάπτυξη και την επιχειρηματική αριστεία. Στα μέλη της περιλαμβάνονται εταιρείες, μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, δημόσιοι φορείς, εκπαιδευτικά ιδρύματα, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, επαγγελματικά σωματεία, σύλλογοι και άλλοι φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Από της ιδρύσεώς της το 2006, η EuroCharity επενδύει ένα ποσοστό των ετήσιων συνδρομών των μελών της (αρχικά 25%, σήμερα 10% λόγω

αναπροσαρμογών στη σχετική νομοθεσία) σε προγράμματα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) στο πλαίσιο του δικού της προγράμματος Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

2.4. ΚΕΝΤΡΟ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ - CSE (Centre for Sustainability & Excellence)

Το Κέντρο Αειφορίας είναι μια ομάδα προβληματισμού (με γραφεία σε Αθήνα, Σικάγο και Βρυξέλλες), η οποία παρέχει επιστημονικές συμβουλές και λύσεις σε επιχειρήσεις και οργανισμούς, στο πλαίσιο της προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης, της επιχειρηματικής αριστείας και της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής. Το Κέντρο Αειφορίας παρέχει ένα ευρύ φάσμα ολοκληρωμένων λύσεων για την αειφόρο ανάπτυξη, προσφέροντας στοχευμένη υποστήριξη στους τομείς της ΕΚΕ, της στρατηγικής καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής και της διαχείρισης εκπομπών ρύπων, του πράσινου και κοινωνικού μάρκετινγκ και της διαχείρισης επιχειρηματικής απόδοσης. Το 2009 το Κέντρο ανακοίνωσε την έναρξη στρατηγικής συνεργασίας με ένα από τα μεγαλύτερα ενημερωτικά δίκτυα για την ΕΚΕ και την Αειφόρο Ανάπτυξη, την 3BL Media, η οποία είναι ένα πρωτοπόρο ενημερωτικό δίκτυο στο χώρο της ΕΚΕ, της Αειφορίας και του Πράσινου Μάρκετινγκ.

2.5. CRI – Ινστιτούτο εταιρικής ευθύνης

Το Corporate Responsibility Institute (Ινστιτούτο Εταιρικής Ευθύνης) είναι μία Αστική μη Κερδοσκοπική Εταιρία που έχει αναλάβει την αποκλειστική εκπροσώπηση του CR Index στην Ελλάδα σε συνεργασία με το BITC (Business in the Community). Το BITC αποτελεί έναν από τους κορυφαίους Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) και υποστηρίζει εδώ και 25 χρόνια κορυφαίους οργανισμούς και επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να ενσωματώσουν καλές πρακτικές στις λειτουργίες τους. Στο πλαίσιο αυτό έχει αναπτύξει το CR Index, το οποίο αποτελεί

σημείο αναφοράς στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ευρώπη για τη συγκριτική αξιολόγηση επιχειρήσεων, ως προς τις επιδόσεις τους στον τομέα της ΕΚΕ. Στόχος των δράσεων του Ινστιτούτου Εταιρικής Ευθύνης είναι η περαιτέρω εδραίωση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα και η τοποθέτηση των ελληνικών εταιρειών στον παγκόσμιο χάρτη εταιρειών που διακρίνονται για τις επιδόσεις τους στον τομέα αυτό.

2.6. Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής (EBEN GR)

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής (EBEN GR), που εκπροσωπεί το European Business Ethics Network ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 2005 ως Μη Κερδοσκοπικό Σωματείο. Στόχος του Σωματείου είναι η προώθηση των αρχών της Επιχειρηματικής Ηθικής, της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και της Εταιρικής Διακυβέρνησης στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, την ακαδημαϊκή κοινότητα και σε εθελοντικούς οργανισμούς. Το EBEN φιλοδοξεί να παίξει σημαίνοντα ρόλο στο χώρο των επιχειρήσεων παρέχοντας υποστήριξη στους οργανισμούς και τους επαγγελματίες με σκοπό να εφαρμόσουν ένα νέο τρόπο διοίκησης, με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, ερευνητικών εργαλείων, εκπαίδευσης και διάδοσης καλών πρακτικών. Οι κύριοι σκοποί του Ινστιτούτου είναι μεταξύ άλλων :

- Η προώθηση της ΕΚΕ, της εταιρικής διακυβέρνησης και της επιχειρηματικής ηθικής στο χώρο των επιχειρηματικών αποφάσεων, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα, στους εθελοντικούς οργανισμούς και την ακαδημαϊκή κοινότητα.
- Η διάδοση πληροφοριών που αφορούν το είδος της διοίκησης που βασίζεται σε αξίες και την ηθική της ηγεσίας
- Η εξάπλωση και η αναβάθμιση των πρακτικών, της τεχνογνωσίας, της ειδικής έρευνας, της εκπαίδευσης και των εν γένει ιδεών που σχετίζονται με την επιχειρηματική ηθική.

2.7. Quality Net Foundation

Το QualityNet Foundation είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που λειτουργεί ως «πλατφόρμα αλληλεπίδρασης» μεταξύ των επιχειρήσεων και της κοινωνίας, για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής. Το QnF προωθεί δράσεις που έχουν στόχο να ευαισθητοποιήσουν και να ενημερώσουν το επιχειρηματικό κοινό για την υιοθέτηση κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς και δράσης, να προωθήσουν την έννοια της κοινωνικής υπευθυνότητας στο ευρύ κοινό, κάνοντάς το συμμετόχο στην προώθηση της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης, και να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη προγραμμάτων συνεργασίας μεταξύ επιχειρηματικών μονάδων και κοινωνικών φορέων. Στο πλαίσιο αυτό, το QnF συγκεντρώνει και καταγράφει όλα τα στοιχεία που σχετίζονται με τους προβληματισμούς των επιχειρήσεων και τις ανάγκες της κοινωνίας σε ό,τι έχει σχέση με τους τέσσερις τομείς εξειδίκευσής του, δηλαδή την ποιότητα, το περιβάλλον, την υγιεινή και ασφάλεια και την ΕΚΕ.

Το QnF έχοντας ως στόχο την προώθηση της συστηματικής καταγραφής της επίδρασης των οργανισμών στο τρίπτυχο οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον, έχει σχεδιάσει και υλοποιεί το θεσμό των BRAVO, όπου μέσω της διαδικασίας αξιολόγησης των κοινωνικών απολογισμών καλούνται όλοι οι εμπλεκόμενοι σε έναν ανοιχτό διάλογο την έκδοση των Κοινωνικών Απολογισμών (reporting).

3. Διεθνή πρότυπα ΕΚΕ

3.1. Γενικά Στοιχεία

Η ΕΚΕ κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος στις σύγχρονες επιχειρήσεις. Μετουσιώνεται με δράσεις και πολιτικές που αναλαμβάνουν οι εταιρείες και με την ανάπτυξη εσωτερικών συστημάτων ηθικής και δεοντολογίας, που διέπουν την διοίκηση, την παραγωγική δραστηριότητα, τον εφοδιασμό και τις εξωτερικές σχέσεις της εταιρείας με τη κοινωνία και το περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις εκδίδουν

και δημοσιεύουν εκθέσεις αναφοράς λογοδοτώντας στη κοινωνία για τις πρακτικές τους.

Η διεύρυνση της υιοθέτησης πρακτικών εταιρικής υπευθυνότητας ανέδειξε την ανάγκη για δημιουργία ενός κοινού πλαισίου αναφοράς, κωδικών και μηχανισμών ελέγχου των υπεύθυνων πράξεων των εταιρειών. Χωρίς ένα κοινό πλαίσιο λογοδοσίας και κώδικες ελέγχου, η ΕΚΕ δεν θα ήταν παρά ένα διαφημιστικό τέχνασμα των εταιρειών, χωρίς απαραίτητα να συνοδεύεται με θετικές πράξεις.

Πολλά από τα ανεπτυγμένα κράτη ανταποκρίθηκαν στην ανάγκη του κοινού πλαισίου αναφοράς καταρτώντας εθνικούς κώδικες και πρότυπα για τη λογοδοσία των κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκδίδεται η Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων. Παραγωγικοί τομείς επίσης, εκδίδουν πρότυπα που αφορούν στο κλάδο τους, όπως το FLA Workplace- πρότυπα για τις συνθήκες εργασίας, όπως διαμορφώθηκαν από την Ένωση για τη Δίκαιη Εργασία, μία πρωτοβουλία του Συνεταιρισμού Βιομηχανιών Ενδυμασίας. Τέλος, και ο επιχειρηματικός τομέας ανταποκρίθηκε, υιοθετώντας αρχές υπευθυνότητας των επιχειρήσεων, όπως οι αρχές Soullivan²² για τις συνθήκες εργασίας στις χώρες της Αφρικής, οι οποίες υιοθετήθηκαν ευρέως από τις αμερικανικές πολυεθνικές.

Τα εθνικά, περιφερειακά και κλαδικά πλαίσια αναφοράς, όμως, δεν επαρκούσαν για την κάλυψη των πολυεθνικών επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται σε πολλές χώρες και σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Υπήρχε ανάγκη για την ανάπτυξη διεθνών πλαισίων, εφαρμόσιμων σε κάθε οικονομία, τομέα οικονομίας και μέγεθος επιχείρησης. Τα παγκόσμια πρότυπα (global standards), όπως το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact- GC), το ISO14001 κ.α. μπορούν να εφαρμοστούν σε μία πολυεθνική επιχείρηση, διέποντας όλη τη δραστηριότητά της, όπου και αν βρίσκονται οι θυγατρικές της και σε όποιο κλάδο της οικονομίας και αν δραστηριοποιούνται.

²² Ο Soullivan, αφο-αμερικάνος, ήταν μέλος του διοικητικού συμβουλίου της General Motors την περίοδο που η εταιρεία αποτελούσε τον μεγαλύτερο εργοδότη στην Νότια Αφρική. Βασικός στόχος των αρχών Soullivan είναι η εξάλειψη του απαρχαίντ και των ρατσιστικών διακρίσεων στο χώρο εργασίας.

3.2. Το Πρότυπο Κοινωνικής Υπευθυνότητας: Ορισμός

Τα πρότυπα κοινωνικής υπευθυνότητας είναι εθελοντικοί κώδικες που διέπουν τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Οι κώδικες αυτοί προέρχονται από μη κρατικούς φορείς που λειτουργούν σε διάφορες γεωγραφικές περιοχές, και καλύπτουν μια πλειάδα θεμάτων. Τα πρότυπα κωδικοποιούν ένα σύνολο μη δεσμευτικών κανόνων, ρόλων και προσδοκιών σε τομείς δημοσίου ενδιαφέροντος - όπως η προστασία του περιβάλλοντος, τα εργασιακά δικαιώματα, η καταπολέμηση της διαφθοράς - που δεν καλύπτονται επαρκώς από το δημόσιο δίκαιο. Η υιοθέτησή τους από τη μεριά των εταιρειών σηματοδοτεί ότι η εταιρεία και / ή τα προϊόντα και οι υπηρεσίες της είναι συνδεδεμένα με ορισμένα «πρότυπα» παραγωγικών διαδικασιών, απόδοσης ή δέσμευσης. Τα πρότυπα επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών στη κοινωνία, να πιστοποιούνται ως «καλοί εταιρικοί πολίτες» (good citizenship) και να δημιουργούν μία ανταγωνιστική φήμη ως περιουσιακό στοιχείο. Επιπλέον, τους προσφέρουν ένα μέσο για τη διαχείριση των μη-οικονομικών πτυχών της εφοδιαστικής και παραγωγικής τους αλυσίδας διεθνώς, δεδομένου ότι τα παγκοσμία πρότυπα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για τον καθορισμό, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της ΕΚΕ των προμηθευτών και υπεργολάβων τους²³.

Από τον ορισμό προκύπτει, λοιπόν, ότι η τήρηση των προτύπων είναι προαιρετική. Λόγο της μη δεσμευτικότητας τους μπορούν να καταρτίζονται και από μη κρατικούς αλλά αναγνωρισμένους φορείς. Στη πράξη όμως, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου τα πρότυπα αν και de jure προαιρετικά, de facto δεσμεύουν τους παραγωγούς για τη τήρησή τους. Πρώτον, η ευρεία αποδοχή τους από το αγοραστικό κοινό, ασκεί πιέσεις στις επιχειρήσεις για συμμόρφωση με αυτά, προκειμένου τα προϊόντα να είναι όντως εμπορεύσιμα στην συγκεκριμένη αγορά.²⁴

²³ Perkins R., Neumayer E., Geographic Variations in the Early Diffusion of Corporate Voluntary Standards: Comparing ISO14001 and the Global Compact, *Environment and Planning A*, Vol. 42, 2010, σελ:4

²⁴ International Trade Regulation, σελ: 7.21-2

Επίσης, πίεση για σύγκλιση μπορούν να ασκούν και οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες απαιτούν κάλυψη συγκεκριμένων προδιαγραφών για την ασφάλιση ορισμένων προϊόντων.²⁵ Τέλος, πολλά πρότυπα καθίστανται αργότερα υποχρεωτικοί κανόνες καθώς υιοθετούνται και επιβάλλονται από το κράτος.

Η υιοθέτηση των προτύπων όμως δεν επαρκεί. Οι επιχειρήσεις πρέπει να λογοδοτούν και να είναι υπόλογες για τις δεσμεύσεις τους απέναντι στα πρότυπα. Ο ορισμός που δίνεται στην έννοια της «οργανωτικής ευθύνης - λογοδοσίας» (organizational accountability) είναι ο εξής: «αναφέρεται στην ετοιμότητα ενός οργανισμού να δώσει μια εξήγηση και / ή αιτιολόγηση στους ενδιαφερόμενους φορείς για τις αποφάσεις, τις προθέσεις, τις πράξεις και παραλείψεις της διοίκησης και λειτουργίας της επιχείρησης. Το να είναι υπόλογη μία επιχείρηση, σημαίνει να υπόκεινται σε δομές διακυβέρνησης που να μπορούν να εξετάσουν την συμμόρφωση της απέναντι στα προκαθορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς. Η «υπευθυνότητα», ως εκ τούτου, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ικανότητα του οργανισμού να παρέχει διαφάνεια των δραστηριοτήτων της. Η αναγκαιότητα της έννοιας της υπευθυνότητας απορρέει από την αντίληψη της επιχείρησης ως πολιτικό παράγοντα²⁶.

3.3. Διεθνή Πρότυπα Κοινωνικής Υπευθυνότητας

Σε αυτό σημείο αναλύονται τα πιο ευρέως διαδομένα διεθνή πρότυπα κοινωνικής υπευθυνότητας. Στην παρούσα μελέτη δεν γίνεται εξαντλητική αναφορά και ανάλυση σε όλα τα πρότυπα ελέγχου της «ηθικής» συμπεριφοράς των εταιρειών. Τα κριτήρια υπό τα οποία έγινε η επιλογή των παρακάτω προτύπων είναι τα εξής: (1) να αποτελούν ιδιωτική και όχι κρατική πρωτοβουλία, (2) να έχουν διεθνή και όχι περιφερειακή- εθνική εμβέλεια εφαρμογής (3) να είναι εφαρμόσιμα

²⁵ Ibid

²⁶ Rasche A., *Toward a Model to Compare and Analyze Accountability Standards – The Case of the UN Global Compact, Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 16, 2009, σελ: 193

σε ένα ευρύ φάσμα εταιρειών και (4) να αφορούν στις δύο από τις τρεις υποστάσεις της βιωσιμότητας, περιβάλλον και κοινωνία.

Έτσι η μελέτη δεν επεκτείνεται στα εξής:

- Πρότυπα τις Επιτροπή Ανάπτυξης (DEVE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα οποία συνιστούν τον κώδικα συμπεριφοράς των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αναπτυσσόμενα κράτη, (πρωτοβουλία οργάνου της ΕΕ με τη συμμετοχή κρατών –εφαρμόσιμα στην περιφέρεια της ΕΕ)
- Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων (πρωτοβουλία της ΕΕ –εφαρμόσιμα στην περιφέρεια της ΕΕ)
- Κατευθυντήριες Γραμμές για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις του ΟΟΣΑ (Guidelines for Multinational Enterprises) (πρωτοβουλία οργανισμού με τη συμμετοχή κρατών- εφαρμόσιμα στα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ)
- Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (Eco-Management and Audit Scheme – EMAS) (αποτελεί μηχανισμό της ΕΕ και είναι εφαρμόσιμο στα κράτη μέλη)
- FLA Workplace- πρότυπα για τις συνθήκες εργασία όπως διαμορφώθηκαν από την Ένωση για τη Δίκαιη Εργασία, μία πρωτοβουλία του Συνεταιρισμού Βιομηχανιών Ενδυμασίας (εφαρμόσιμο μόνο στον τομέα της ενδυμασίας)
- ISO9001 (αποτελεί πρότυπο πιστοποίησης ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών με μόνο γνώμονα την αποδοτικότητά τους παραβλέποντας τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές)

Τα πρότυπα που αναλύονται παρακάτω είναι τα εξής:

- *AccounAbility 1000*
- *Social Accountability International (SA 8000)*
- *ISO 14001 – Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ)*
- *Global Reporting Initiative (GRI)*
- *Global Compact Initiative*

AccountAbility 1000 (AA1000)

Το πρότυπο AA1000 αποτελεί άλλη μία περίπτωση προτύπου κοινωνικής υπευθυνότητας των εταιρειών, το οποίο αποτελεί ιδιωτική πρωτοβουλία, χωρίς να παράγει νομικά δεσμευτικούς κανόνες. Το AA1000 αναπτύχθηκε το 1999 από το Ινστιτούτο Κοινωνικής και Ηθικής Υπευθυνότητας.

Το AA1000 αποσκοπεί στο να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο κοινωνικής αναφοράς στο οποίο να περιγράφεται το ποιος εμπλέκεται στη διαδικασία συλλογής πληροφοριών και κυρίως ποιος εμπλέκεται στο σχεδιασμό της κοινωνικής συμπεριφοράς της εταιρίας. Αποτελεί ένα διαδικαστικό μοντέλο για την αξιολόγηση, όχι των κοινωνικών επιδόσεων, αλλά της συμμόρφωσης απέναντι στα κοινωνικά πρότυπα. Έτσι αποδεικνύεται ένα χρηστικό εργαλείο για κάθε είδους επιχείρηση με σεβασμό στις στρατηγικές βιωσιμότητας που έχει αναπτύξει.

Περιεχόμενο του AA1000 αποτελούν οι αρχές ποιότητας, τα δώδεκα (12) πρότυπα για τη διαδικασία κοινωνικού και ηθικού ελέγχου και οι κατευθυντήριες γραμμές.

Αρχές ποιότητας

Βασική αρχή που αναπτύσσει το AA1000 είναι η «Συμμετοχικότητα», η οποία ορίζεται ως «η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων (*stakeholders*) μερών στην ανάπτυξη και την επίτευξη μιας υπεύθυνης στρατηγικής βιωσιμότητας²⁷». Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη αρχή, η κοινωνική και ηθική ευθύνη βαραίνει όλους όσους εμπλέκονται στην οικονομική δραστηριότητα της εταιρίας.

Η βασική αρχή της Συμμετοχικότητας υποστηρίζεται από άλλες οχτώ (8) που περιλαμβάνει το AA1000, οι οποίες δομούνται σε τρεις κατηγορίες:

1. Φύση της διαδικασίας κοινωνικού και ηθικού ελέγχου
 - Πληρότητα
 - Σημαντικότητα
 - Κανονικότητα και επικαιρότητα

²⁷ Accountability 2008, AA1000 Stakeholder Engagement Standard 2011, Final Exposure Draft, Σελ:4

2. Περιεχόμενο πληροφοριών
 - Διασφάλιση της ποιότητας
 - Προσβασιμότητα
 - Ποιότητα πληροφοριών
3. Διαχείριση διαδικασίας κοινωνικού και ηθικού ελέγχου σε μόνιμη βάση
 - Ενσωμάτωση
 - Διαρκής βελτίωση

Πρότυπα διαδικασιών

Για την εφαρμογή των παραπάνω αρχών, το AA1000 περιλαμβάνει δώδεκα (12) πρότυπα διαδικασιών τα οποία καλύπτουν τα στάδια που πρέπει να ακολουθεί μία εταιρεία σε μόνιμη βάση για τον έλεγχο των κοινωνικών της επιδόσεων. Τα πρότυπα αυτά διαχωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες: 1)σχεδιασμός, 2)λογοδοσία, 3)έλεγχος και αναφορά, 4)ενσωμάτωση. Το καθένα από αυτά τα στάδια επηρεάζεται από το βαθμό εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών.

Κατευθυντήριες γραμμές

Τελευταίος λίθος του πλαισίου AA1000 είναι οι κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες λειτουργούν ως οδηγός για την κατανόηση και την εφαρμογή όλων των παραπάνω. Περιλαμβάνονται λοιπόν, κατευθυντήριες γραμμές για:

- την διεξαγωγή κοινωνικών και ηθικών ελέγχων
- την διασύνδεση των προτύπων AA1000 με άλλα πρότυπα όπως το EFQM²⁸, το ISO9001/14001 και το IIP²⁹.
- Την διασφάλιση ποιότητας στις διαβουλεύσεις και στον διάλογο μεταξύ του οργανισμού και των ενδιαφερόμενων μερών.

²⁸ Πρόκειται για ένα παγκόσμιο μη κερδοσκοπικό ίδρυμα με περισσότερα από 500 μέλη σε πάνω από 55 χώρες. Το EFQM έχει αναπτύξει το Μοντέλο Αριστείας EFQM, ένα επιχειρηματικό μοντέλο που βοηθά πάνω από 30 000 οργανώσεις σε όλο τον κόσμο να αγωνιστεί για την «Αειφόρο Αριστεία». Δε πρόκειται λοιπόν για πρότυπο κατά τα χαρακτηριστικά των υπολοίπων, αλλά για ένα φόρουμ ανταλλαγής πρακτικών των εταιρειών.

²⁹ Πρόκειται για ένα βρετανικό πρότυπο, υπό την βρετανική Επιτροπή για την Απασχόληση. Στόχος του προτύπου είναι η βελτίωση των επιδόσεων των επιχειρήσεων στην Μεγάλη Βρετανία.

- Την αξιολόγηση της υπευθυνότητας ενός οργανισμού μέσα από αναφορές προόδου
- Τις σταδιακές διαδικασίες λογοδοσίας³⁰.

Social Accountability International (SA 8000)

Το Social Accountability International (SAI) είναι ένας μη κυβερνητικός, πολυμελής οργανισμός με αποστολή την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των εργαζομένων και την εξάλειψη της δουλείας σε όλο τον κόσμο, με την προώθηση ηθικών συνθηκών εργασίας, την εδραίωση των εργασιακών δικαιωμάτων, την εταιρική κοινωνική ευθύνη και τον κοινωνικό διάλογο. Το 1996, το SAI συγκάλεσε μια διεθνή πολυμερή Συμβουλευτική Επιτροπή για την ανάπτυξη και την εισαγωγή του SA 8000 ως παγκόσμιο πρότυπο πιστοποίησης, ώστε να υποχρεωθούν οι εταιρείες να αποδεχτούν την κοινωνική ευθύνη σε ορισμένους τομείς και να το αποδείξουν με τη διεξαγωγή ανεξάρτητων ελέγχων.

Το SA 8000 είναι το πρώτο πρότυπο για τους λιανοπωλητές, τις εταιρείες, τους προμηθευτές, και άλλους οργανισμούς για τη κοινωνική τους υπευθυνότητα, δηλαδή, τη διατήρηση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού σε παγκόσμια εμβέλεια. Το πρότυπο καθορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις για τις συνθήκες εργασίας που πρέπει να πληρούνται από τις εταιρείες και τους προμηθευτές τους και ισχύει για ένα ευρύ φάσμα τομέων της βιομηχανίας και για κάθε μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, περιέχει πρότυπα για: 1) παιδική εργασία, 2) καταναγκαστική εργασία, 3) υγιεινή και ασφάλεια, 4) Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και του δικαιώματος συλλογικών διαπραγματεύσεων, 5) διακρίσεις, 6) πειθαρχικές πρακτικές, 7) ώρες εργασίας, 8) αμοιβή και 9) συστήματα διαχείρισης.

Για τις εταιρείες υπάρχουν δύο επιλογές για την εφαρμογή του SA 8000: α) πιστοποίηση σύμφωνα με το SA 8000 και β) συμμετοχή στο Πρόγραμμα Εταιρικής Ανάμιξης (Corporate Involvement Program - CIP)³¹

³⁰ Gobbels M., Jonker J., AA1000 and SA8000 Compared: a Systematic Comparison of Contemporary Accountability Standards, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18, No. 1, 2003, pp. 54-58

³¹ <http://www.saintl.org/index.cfm?fuseaction=Page.viewPage&pageId=909&parentID=478&nodeID=1>

Πιστοποίηση σύμφωνα με το SA 8000: εταιρείες με δικές τους παραγωγικές εγκαταστάσεις μπορούν να πιστοποιηθούν σύμφωνα με το SA 8000 μέσω των ελέγχων που πραγματοποιούνται από διαπιστευμένους - από το SAI - φορείς πιστοποίησης.

Corporate Involvement Program – CIP: Το CIP βοηθά τις εταιρείες και ιδίως τους λιανοπωλητές, τους χονδρέμπορους και τους προμηθευτές, ώστε να είναι σε θέση να εξακριβώνουν ότι τα εμπορεύματα τους έχουν παρασκευαστεί υπό αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, και ότι οι προμηθευτές τους διαθέτουν SA 8000 πιστοποίηση. Το CIP είναι μία διαδικασία σε δύο επίπεδα: το πρώτο επίπεδο - το "SA 8000 Explorer"- είναι σχεδιασμένο για εταιρίες που προσπαθούν να αξιολογήσουν το SA 8000 ως ένα ηθικό εργαλείο μέσω πιλοτικών ελέγχων. Στο δεύτερο επίπεδο – το "SA 8000 Signatory" βοηθά τις εταιρείες να εφαρμόσουν το SA 8000 στην αλυσίδα εφοδιασμού τους, απαιτώντας την πιστοποίηση από τους ενδιαφερόμενους φορείς- stakeholders (π.χ. Levi Strauss και Body Shop).

Η εφαρμογή των προτύπων του SA 8000 πραγματοποιείται σε μικρο-επίπεδο, στις εγκαταστάσεις παραγωγής. Ένας οδηγός που εκδίδεται από το SAI παρέχει οδηγίες σχετικά με την προσαρμογή στους βασικούς κανόνες τήρησης του SA 8000. Η εφαρμογή υλοποιείται μέσα από μία διαδικασία τεσσάρων σταδίων, το λεγόμενο Plan-Do-Check-Act μοντέλο³². Στην πρώτη φάση -του σχεδιασμού- η εταιρεία επιλέγει έναν εξωτερικό, διαπιστευμένο από το SAI ελεγκτή, ο οποίος πραγματοποιεί μια πρώτη αξιολόγηση. Κατά τη δεύτερη φάση «Do» πραγματοποιούνται, όπου κρίνεται αναγκαίο, τροποποιήσεις των παραγωγικών διαδικασιών και των συστημάτων διαχείρισης. Ο ελεγκτής αναλύει τις διαδικασίες παραγωγής και ενημερώνει την εταιρεία για αποκλίσεις από το SA 8000. Κατά το τρίτο στάδιο ελέγχου «Check», ο έλεγχος πραγματοποιείται αφού η μονάδα παραγωγής πληροί όλες απαιτήσεις. Σε περίπτωση επιτυχούς πιστοποίησης, η παραγωγική μονάδα πιστοποιείται με το SA 8000 και έχει ισχύ για τρία χρόνια. Η τελευταία φάση -Act- εγγυάται τη συνεχή συμμόρφωση με τα πρότυπα του SA 8000 αφού οι ελεγκτές έχουν το δικαίωμα να πραγματοποιούν επισκέψεις

³² Gilbert D. U., Rasche A., Discourse Ethics and Social Accountability – the Ethics of SA 8000 , σελ: 17

παρακολούθησης, διατηρώντας το δικαίωμα απόσυρσης της πιστοποίησης. Ανεξάρτητοι φορείς, όπως ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις), λειτουργούν ως όργανα παρακολούθησης απευθύνοντας αναφορές παραβιάσεων στους ελεγκτές ή στο SAI.

Η διαδικασία εφαρμογής σε τέσσερα στάδια εγγυάται ότι οι εταιρείες αναδιοργανώνουν τις παραγωγικές τους διαδικασίες πιο αποτελεσματικά, αφού αποτελεί ένα συνεχιζόμενο έργο το οποίο δε σταματά με την χορήγηση της πιστοποίησης. Η πιστοποίηση λοιπόν, επιβραβεύει την αειφόρο προσπάθεια της εταιρείας για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

ISO 14001 – Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ)

Το ISO 14001 αποτελεί μέρος ενός συνόλου προτύπων, του ISO 14000, για την πιστοποίηση του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης των εταιρειών. Είναι αποτέλεσμα ιδιωτικής πρωτοβουλίας της διεθνούς κοινότητας με την τεχνική υποστήριξη του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης, το 1996, το οποίο αντικαθιστά όλα τα προηγούμενα πρότυπα τα οποία είχαν διαμορφωθεί σε εθνικό επίπεδο. Το ΣΠΔ ISO 14000 ενθαρρύνει την αυτοδέσμευση καθώς θεωρείται ότι με αυτό τον τρόπο μπορεί να επιτευχθεί μία διαφορετική και πιο αποτελεσματική εταιρική πολιτική για τη προστασία του περιβάλλοντος.³³ Από τα πρότυπα του ISO 14000, ουσιαστικά είναι το ISO 14001 που στην πραγματικότητα καθορίζει τις απαιτήσεις για την επίτευξη ενός αποτελεσματικού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Τα άλλα πρότυπα της σειράς αποτελούν οδηγούς που παρέχουν βοήθεια για την ερμηνεία και την εφαρμογή των όσων περιγράφονται στο πρότυπο ISO 14001.

Οι κύριες απαιτήσεις του ISO 14001 είναι οι εξής³⁴:

- Οι θεμελιώδεις απαιτήσεις του συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης που εφαρμόζεται είναι:
 - ο Προσδιορισμός και την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων όλων των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας,

³³ Ball J., Can ISO 14000 and Eco-labelling turn the Construction Industry Green?, *Building and Environment*, Vol. 37, 2002, σελ.: 423

³⁴ http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=31807

- Εξέταση όλων των λειτουργιών της εταιρείας και των δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται ως δυνητικά ή πραγματικά επιβαρυντικές για το περιβάλλον και πρόβλεψη της ανάλογης προστασίας.
 - Ανεξάρτητα από το κόστος, να διαπιστώνεται ότι η εταιρεία συμμορφώνεται τουλάχιστον με την σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία.
 - Οι περιβαλλοντικές πολιτικές να αναθεωρούνται και να βελτιώνονται, όπου είναι δυνατόν συνεχώς.
 - Όλες τις πτυχές της πολιτικής για το περιβάλλον που ακολουθεί η εταιρεία να υπάρχει γραπτώς με τεκμηρίωση και να είναι διαθέσιμες στο κοινό.
- Ο καθένας στην εταιρεία πρέπει να δεσμεύεται για τη λειτουργία του ΣΠΔ
 - Απαιτείται η δημιουργία κατάλληλων δομών επικοινωνίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι το ΣΠΔ λειτουργεί αποτελεσματικά.
 - Η ευθύνη για την υλοποίηση, τη λειτουργία και την αναθεώρηση του ΣΠΔ πρέπει να ανατεθεί σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο.
 - Τα βασικά χαρακτηριστικά όλων των ενεργειών που μπορεί να έχουν σημαντική επίδραση στο περιβάλλον πρέπει να παρακολουθούνται και να μετρούνται τακτικά.
 - Όλα τα όργανα και ο εξοπλισμός που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της απόδοσης του ΣΠΔ πρέπει να χρησιμοποιούνται σωστά και αξιολογούνται τακτικά.
 - Όλες οι μη φυσιολογικές καταστάσεις που μπορεί να προκύψουν στις λειτουργίες και τις δραστηριότητες της εταιρείας πρέπει να εντοπίζονται και οι πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους να αξιολογούνται.
 - Κατάλληλες διαδικασίες πρέπει να καθορίζονται και να τεκμηριώνονται για την αντιμετώπιση ασυνήθιστων καταστάσεων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν περιβαλλοντική ζημία.
 - Πρέπει να πραγματοποιείται επαρκής κατάρτιση των εργαζομένων, οι δραστηριότητες των οποίων μπορεί να επηρεάσουν το περιβάλλον

- Πρέπει να διενεργούνται τακτικοί έλεγχοι, ώστε να διασφαλίζεται ότι η ΣΠΔ λειτουργεί ικανοποιητικά.
- Την βασική ευθύνη για την εφαρμογή και την επιτυχή λειτουργία του ΣΠΔ την έχει η διοίκηση της εταιρείας.
- Η διοίκηση πρέπει να διασφαλίζει ότι διατίθενται επαρκείς πόροι για την υποστήριξη του ΣΠΔ. Στους πόρους αυτούς πρέπει να συνυπολογίζεται και ο εξοπλισμός.
- Η διοίκηση πρέπει να εξετάζει τακτικά την απόδοση του ΣΠΔ.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, μια εταιρεία πρέπει να αναπτύξει τόσο διοικητικές όσο και τεχνικές υποδομές για την υποστήριξη του ΣΠΔ. Είναι σημαντικό το ΣΠΔ να εντοπίζει και να καλύπτει όλες τις δραστηριότητες μιας εταιρείας οι οποίες αφήνουν περιβαλλοντικό αποτύπωμα, είτε πρόκειται για βιοτεχνικές ή βιομηχανικές εργασίες είτε για παροχή υπηρεσιών. Άλλωστε το πρότυπο είναι διατυπωμένο με τρόπο γενικό, ώστε να καλύπτει κάθε είδους δραστηριότητα και μέγεθος επιχείρησης. Όσον αφορά την εφαρμογή του προτύπου σε μικρές εταιρείες, το ISO 14001 έχει κατηγορηθεί για έντονη γραφειοκρατία, μεγάλο κόστος και υπερβολικές απαιτήσεις σχετικά με τα απαιτούμενα πιστοποιητικά. Μετά από την θέση σε λειτουργία του ΣΠΔ, είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικό να παρακολουθείται η συνεχής αποτελεσματικότητά του, με τη δημιουργία και την αξιολόγηση των επιδόσεων του.

Η διαδικασία της εφαρμογής του ΣΠΔ ISO 14001 επιτυγχάνεται σε μια σταδιακή προσέγγιση έξι βημάτων: (1) δημιουργία περιβαλλοντικής πολιτικής, (2) αξιολόγηση τρεχουσών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και συμμόρφωση με το δίκαιο για τη προστασία του περιβάλλοντος, (3) δημιουργία εσωτερικού συστήματος διαχείριση, (4) περιοδικός έλεγχος των περιβαλλοντικών επιδόσεων, (5) δημόσια αναφορά για την εφαρμογή του ISO 14001 και (6) διαπίστευση από εγκεκριμένο ελεγκτή ότι η λειτουργία του φορέα είναι σύμφωνη με τις δεσμεύσεις του όπως προκύπτουν από το δηλωθέν ΣΠΔ.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να γίνει σαφής η διαφορά μεταξύ του ISO 14001 και του eco label. Το eco label το οποίο αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων και υπηρεσιών. Αποτελεί δηλαδή, πρότυπο για το παραγόμενο προϊόν ή υπηρεσία ενώ αντίθετα το ISO 14001 λαμβάνει υπόψη όλη τη δομή της εταιρίας, από την διοίκηση μέχρι την παραγωγή³⁵.

Οι λόγοι για τους οποίους οι εταιρείες προσχωρούν και δεσμεύονται με το ISO 14001 είναι κυρίως οικονομικοί: για να αποκτήσουν ή να διατηρήσουν μερίδιο της αγοράς μέσω μιας πράσινης εταιρικής εικόνας, για την προσέλκυση περισσότερων «ηθικών» επενδύσεων, για να μειωθούν οι κίνδυνοι διώξεων και για μείωση του κόστους παραγωγής.³⁶

Global Reporting Initiative (GRI)

Μετά την ανάπτυξη και την διάδοση της ΕΚΕ, η «Συμμαχία για Περιβαλλοντικά Υπεύθυνες Οικονομίες» (Coalition for Environmentally Responsible Economies – CERES) παρατήρησε τα εξής φαινόμενα: α) οι εταιρείες λάμβαναν όλο και περισσότερο αιτήματα για πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδόσεις τους, β) η υποβολή εκθέσεων από τις εταιρείες στους ενδιαφερόμενους φορείς και αναλυτές σχετικά με τις αποδόσεις τους ήταν ποικίλου περιεχόμενου, ασυνεπής, ελλιπείς, χωρίς να είναι εφικτή η συγκρισιμότητα μεταξύ των εταιρειών και των περιόδων αναφοράς, γ) υπήρχαν ενδείξεις αύξησης των κατευθυντήριων γραμμών και πλαισίων που είχαν αναπτυχθεί σε διάφορες χώρες³⁷. Οι λόγοι αυτοί στάθηκαν η αφορμή για την ανάπτυξη του GRI, του οποίου ο στόχος ήταν εφαρμοστεί έλεγχος βιωσιμότητας στον βαθμό που εφαρμόζεται και ο χρηματοοικονομικός έλεγχος. Αναπτύσσεται

³⁵ Ball J., Can ISO 14000 and Eco-labelling turn the Construction Industry Green?, *Building and Environment*, Vol. 37, 2002, σελ.:422

³⁶ Whitelaw K., *ISO 14001. Environmental Systems Handbook*, Elsevier, Oxford, 2004, σελ. Introduction xvi.

³⁷ Willis A., The Role of the Global Reporting Initiative's Sustainability Reporting Guidelines in the Social Screening of Investments, *Journal of Business Ethics*, Vol. 43, 2003, σελ: 234

λοιπόν, η λεγόμενη «αναφορά τριών σημείων» (Triple Bottom Line Reporting) απαρτιζόμενη από περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία³⁸.

Το GRI ιδρύθηκε το 1997 από μια σειρά επιχειρήσεων και οργανισμούς που ανήκουν στη CERES, με αποστολή την θέσπιση παγκοσμίως κατευθυντήριων γραμμών για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδόσεις, αρχικά για επιχειρήσεις και τελικά για οποιαδήποτε επιχείρηση ή κυβερνητικές ή μη κυβερνητική οργανώσεις. Ο οργανισμός του GRI περιέχει αντιπρόσωπους από διάφορες εταιρείες σε διαφορετικές περιοχές, από ΜΚΟ και από το Πρόγραμμα για το Περιβάλλον των Ηνωμένων Εθνών (UNEP).

Το προσχέδιο έκθεσης του 1999 ενσωμάτωνε πρακτικές που είχαν αναπτυχθεί μέχρι τότε για την περιβαλλοντική απόδοση, οι οποίες όμως, υστερούσαν σημαντικά σε σχέση με τους δείκτες κοινωνικής και οικονομικής αποδοτικότητας. Το 2000 ανακοινώνονται οι πρώτες Κατευθυντήριες Γραμμές για τον Έλεγχο Βιωσιμότητας (Sustainability Reporting Guidelines) και το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ ακολουθεί μία ανανεωμένη εκδοχή των Οδηγιών. Το 2006 ψηφίζεται η Τρίτη γενιά Κατευθυντήριων Γραμμών (3G), η οποία δίνει έμφαση στον τρόπο σύνταξης των Ελέγχων, ώστε τα παρεχόμενα στοιχεία να είναι σαφή κατανοητά και συγκρίσιμα μεταξύ τους. Το 2010 ξεκίνησε ο διάλογος για την επικαιροποίηση των Οδηγιών σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισότητας των φύλων, τοπικών κοινοτήτων και το περιεχόμενο των αναφορών.

Το πλαίσιο αναφοράς του GRI δομείται ως εξής:

Κατευθυντήριες Γραμμές για την έκδοση αναφορών βιωσιμότητας

Οι κατευθυντήριες γραμμές αφορούν όλους τους οργανισμούς ανεξαρτήτως μεγέθους, τομέα ή τοποθεσίας. Περιέχουν τις αρχές και τους τυποποιημένους

³⁸ Hedberg C.-J., Malborg von Fr., The Global Reporting Initiative and Corporate Sustainability Reporting in Swedish Companies, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 10, 2003, σελ: 154

δείκτες ώστε να σκιαγραφείτε ένα πλαίσιο στο οποίο οι οργανισμοί μπορούν οικειοθελώς, σταδιακά, και με ευελιξία να εισέρχονται³⁹.

Πρωτόκολλα

Τα πρωτόκολλα αποτελούν τη "συνταγή" πίσω από κάθε δείκτη των κατευθυντήριων γραμμών. Περιλαμβάνουν ορισμούς για τους βασικούς όρους των δεικτών, των μεθόδων συλλογής στοιχείων, το πεδίο εφαρμογής του δείκτη, καθώς και άλλα τεχνικά στοιχεία της αναφοράς βιωσιμότητας.

Συμπληρώματα Τομέων

Τα Συμπληρώματα ανταποκρίνονται στην προσέγγιση one-size-all και εισάγουν σημαντικά στοιχεία για την υποβολή αναφορών σε συγκεκριμένους τομείς οι οποίοι δεν εμφανίζονται στις κατευθυντήριες γραμμές. Τα Συμπληρώματα Τομέων αποτελούν μια έκδοση των κατευθυντήριων γραμμών προσαρμοσμένα για κάθε έναν τομέα. Ο κάθε συμπληρωματικός τομέας περιέχει ολοκληρωμένο σχολιασμό και δείκτες απόδοσης διασφαλίζοντας ότι οι εκθέσεις βιωσιμότητας καλύπτουν καίριας σημασίας ζητήματα του κλάδου.

Τρίτη Γενιά Κατευθυντήριων Γραμμών για την έκδοση αναφορών βιωσιμότητας (3G Guidelines)

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές G3 είναι ο ακρογωνιαίος λίθος του GRI. Κάθε οργανισμός χρησιμοποιεί τις αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές ως βάση για την έκθεσή αειφορίας τους.

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές G3 αποτελούνται από δύο μέρη: 1)Βασικές αρχές αναφοράς και Κατευθυντήριες γραμμές (Reporting Principles and Guidance) και 2)Κανόνες Γνωστοποιήσεων (Standard Disclosure).

Στο πρώτο μέρος⁴⁰ περιγράφονται τα τρία βασικά στοιχεία της διαδικασίας υποβολής εκθέσεων. Τα στοιχεία αυτά είναι:

³⁹ <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkOverview/>

- 1) Οι αρχές για το περιεχόμενο της αναφοράς
 - Σημαντικότητα
 - Κάλυψη των προσδοκιών των ενδιαφερομένων μερών
 - Πλαίσιο Βιωσιμότητας
 - Πληρότητα
- 2) Αρχές για την διασφάλιση ποιότητας της αναφοράς
 - Ουδετερότητα
 - Συγκρισιμότητα
 - Ακρίβεια
 - Επικαιρότητα
 - Σαφήνεια
 - Αξιοπιστία
- 3) Αρχές για την θέσπιση ορίων της εταιρείας.

Παράλληλα με τον καθορισμό του περιεχομένου της έκθεσης, η επιχείρηση θα πρέπει να καθορίζει σε ποιες οικονομικές οντότητες (π.χ., θυγατρικές, κοινοπραξίες) αφορά η έκθεση. Η Έκθεση Αειφορίας θα πρέπει να περιλαμβάνει τις οντότητες στις οποίες η επιχείρηση αναφοράς ασκεί έλεγχο ή σημαντική επιρροή μέσω εμπορικών σχέσεων (π.χ., της αλυσίδας εφοδιασμού ή διανομής).

Στο δεύτερο μέρος⁴¹ προσδιορίζεται το περιεχόμενο της έκθεσης βιωσιμότητας, τηρουμένων των οδηγιών του πρώτου μέρους. Υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τύποι γνωστοποιήσεων που περιέχονται στο παρόν τμήμα: 1) Στρατηγική και προφίλ: Γνωστοποιήσεις που θέτουν τον γενικό πλαίσιο για την κατανόηση της οργανωτικής απόδοσης, όπως η στρατηγική το προφίλ και η διακυβέρνηση της εταιρείας, 2) Διαχείριση: Γνωστοποιήσεις που καλύπτουν το πώς ένας οργανισμός αντιμετωπίζει ένα συγκεκριμένο σύνολο θεμάτων, προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι επιδόσεις ανά τομέα, 3) Δείκτες επιδόσεων: Δείκτες που

⁴⁰ Sustainability Reporting Guidelines, σελ.7-18, διαθέσιμο σε:
http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/ED9E9B36-AB54-4DE1-BFF2-5F735235CA44/0/G3_GuidelinesENU.pdf

⁴¹ Sustainability Reporting Guidelines, σελ.20-24, διαθέσιμο σε:
http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/ED9E9B36-AB54-4DE1-BFF2-5F735235CA44/0/G3_GuidelinesENU.pdf

παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδόσεις των επιχειρήσεων.

Το GRI κατέστη άμεσα το de-facto πρότυπο για την αναφορά βιωσιμότητας των πρακτικών των εταιρειών. Έρευνα της αμερικανικής ελεγκτικής εταιρείας KPMG, η οποία διεξήχθη σε 250 κορυφαίες εταιρίες του «Fortune Global 500» και 100 εταιρείες σε 16 χώρες, έδειξε ότι το 40% των συγκεκριμένων επιχειρήσεων χρησιμοποιούν το GRI για τον προσδιορισμό του περιεχομένου του απολογισμού τους. Έως τον Απρίλιο του 2006, 823 οργανώσεις είχαν καταχωρίσει εκθέσεις αειφορίας στην ιστοσελίδα GRI (www.globalreporting.org), μεταξύ των οποίων και η Airbus, Anglo-American, η Anheuser-Busch, η BP, η Canon, η Coca-Cola, Deutsche Bank, Dow, DuPont, Hewlett Packard, η Henkel, η HSBC, Nike, Nokia, Philips, η Shell και η Vivendi⁴².

Global Compact Initiative

Το «Global Compact Initiative» (Οικουμενικό Σύμφωνο) αποτελεί μία πρωτοβουλία, η οποία αναπτύχθηκε για την θεσμοθέτηση της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο από τα Ηνωμένα Έθνη. Η ιδέα της ανάπτυξης ενός Οικουμενικού Συμφώνου για την ΕΚΕ ανήκει στον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ Koffi Annan και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στο Νταβός το 1999, τονίζοντας την ανάγκη ανάπτυξης μίας νέας παγκόσμιας οικονομικής τάξης. Επίσημα, το Οικουμενικό Σύμφωνο ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2000 και αποτελεί τόσο μια πλατφόρμα επικοινωνίας μεταξύ επιχειρήσεων και μη κερδοσκοπικών φορέων, όσο και ένα πρακτικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις που έχουν δεσμευτεί οικειοθελώς για την αειφορία και τις υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές. Ως πρωτοβουλία επιδιώκει να ευθυγραμμίσει τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στρατηγικές διεθνώς με δέκα αποδεκτές αρχές στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως προκύπτουν από την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, της εργασίας, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οργανισμό Εργασίας, του περιβάλλοντος, σύμφωνα με την Διακήρυξη του Ρίο και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το

⁴² Etzion Dr., Ferraro F., Institutional Entrepreneurship through Voluntary Standard Setting: The Case of the Global Reporting Initiative, σελ: 10

Οικουμενικό Σύμφωνο αποτελεί σήμερα το μεγαλύτερο εθελοντικό δίκτυο στο ιδιωτικό τομέα με τη συμμετοχή πολυεθνικών επιχειρήσεων και μη κερδοσκοπικών οργανισμών (ΜΚΟ) κυρίως για τη προάσπιση ανθρωπίνων και εργασιακών δικαιωμάτων.

Οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζονται από το Σύμφωνο ως βασικοί μοχλοί παγκοσμιοποίησης και ανάγονται σε σημαντικούς δρώντες σε ένα νέο οικονομικό μοντέλο το οποίο χαρακτηρίζεται από τον ενεργό ρόλο των πολυεθνικών επιχειρήσεων στην παγκόσμια διακυβέρνηση, παράλληλα με την υποχώρηση του κράτους⁴³. Το Σύμφωνο δεν αποτελεί ένα ρυθμιστικό όργανο, αλλά μια εθελοντική πρωτοβουλία που στηρίζεται στη δημόσια υπευθυνότητα, τη διαφάνεια και τη γνωστοποίηση στοιχείων⁴⁴. Οι εταιρείες θεωρείται ότι έχουν πλεονεκτήματα από την εθελούσια αυτοδέσμευσή τους διότι:

- Υιοθετούν ένα καθιερωμένο και διεθνώς αναγνωρισμένο πλαίσιο πολιτικής για την ανάπτυξη και την υλοποίηση περιβαλλοντικών και κοινωνικών πολιτικών και πρακτικών.
- Ανταλλάσσουν βέλτιστες και νέες πρακτικές για την εύρεση λύσεων και στρατηγικών στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων.
- Συμμετέχουν στην προώθηση βιώσιμων λύσεων σε συνεργασία με ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων, περιλαμβανομένων των ΗΕ, κυβερνήσεων, της κοινωνίας των πολιτών, σωματείων εργαζομένων και τον επιχειρηματικό κόσμο.
- Επιτυγχάνεται σύνδεση των επιχειρηματικών μονάδων και των θυγατρικών τους με τα Τοπικά Δίκτυα του Σύμφωνου σε όλο τον κόσμο ακόμα και σε αναπτυσσόμενες και αναδυόμενες αγορές.
- Έχουν πρόσβαση στην εκτεταμένη γνώση και την εμπειρία των ΗΕ σχετικά με θέματα βιωσιμότητας και ανάπτυξης.

⁴³ Kell G., Ruggie J., Global markets and social legitimacy: the case for the “Global Compact”, *Transnational Corporations*, vol. 8, no. 3, December 1999, σελ. 104

⁴⁴ UN Global Compact, *Corporate Citizenship in the World Economy*, October 2008, σελ.2

- Τέλος, αξιοποιούν τα εργαλεία διαχείρισης και πόρων των ΗΕ και έχουν ευκαιρίες για συμμετοχή σε εξειδικευμένες ομάδες εργασίας στην περιβαλλοντική και κοινωνική διακυβέρνηση.⁴⁵

Οι λόγοι οι οποίοι συνδέονται με την ανάδυση του Συμφώνου είναι τόσο ιδεολογικοί όσο και οικονομικοί, αλλά και δομικοί του ΟΗΕ. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι ο ΟΗΕ αποφάσισε να καλέσει στους κόλπους του και να συνεργαστεί με φορείς της αγοράς, λόγω της οικονομικής δυσπραγίας του και την ανάγκης άμεσης εύρεσης πόρων πέρα αυτών των κρατών-μελών. Δεύτερος λόγος είναι η υποχώρηση της νέο-μαρξιστικής οικονομικής θεωρίας και η επικράτηση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου. Η αλλαγή ηγεσίας με την έλευση του Koffi Annan το 1997, επίσης έστρεψε τις πολιτικές του Οργανισμού στον ιδιωτικό τομέα. Τέλος, το Σύμφωνο συμπίπτει χρονικά με την ευρύτερη αναδιοργάνωση του ΟΗΕ με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εργασίας (φορέας του ΟΗΕ) να ενισχύεται σε βασικό φόρουμ για την προάσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων μετά την υιοθέτηση της Διακήρυξης για τις Θεμελιώδεις Αρχές και Δικαιώματα στην Εργασία το 1998⁴⁶.

Οι βασικοί στόχοι που θέτει το Οικουμενικό Σύμφωνο είναι δύο και αφορούν α) την εφαρμογή των δέκα διεθνώς αναγνωρισμένων αρχών στην επιχειρηματική δράση και β) την υποστήριξη ευρύτερων δράσεων του ΟΗΕ, συμπεριλαμβανομένων των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (Millennium Development Goals)

*Οι 10 αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου*⁴⁷

Οι δέκα αρχές του Συμφώνου αφορούν τέσσερεις τομείς: τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις συνθήκες εργασίας, το περιβάλλον και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

⁴⁵ Ibid, σελ: 3.

⁴⁶ Arevalo J., Fallon F., Assessing Corporate Responsibility as a Contribution to Global Governance: the Case of the UN Global Compact, *Corporate Governance*, Vol. 8, No. 4, 2008, σελ: 457

⁴⁷ http://www.globalcompactnetworkhellas.gr/portal/index.php?option=ozo_content&perform=blogcategory&id=47&Itemid=78&lang=

4. Δείκτες απόδοσης ΕΚΕ

4.1. Γενικά Στοιχεία

Οι δείκτες απόδοσης είναι συστήματα ιεράρχησης των επιχειρήσεων, ανάλογα με τον βαθμό της κοινωνικής τους υπευθυνότητας. Η μέτρηση των αποτελεσμάτων των πρακτικών εταιρικής υπευθυνότητας είναι αναγκαία. Η διαχείριση των πόρων μιας επιχείρησης είναι εξαιρετικά σημαντική υπόθεση και η μέτρηση των αποτελεσμάτων των δράσεων και των στρατηγικών εταιρικής υπευθυνότητας κρίνεται ως προαπαιτούμενο για την παρακολούθηση, τη βελτίωση και την επικοινωνία με τους συμμετέχοντες σε δράσεις ΕΚΕ.

Η μέτρηση αποτελεί πολύτιμο εργαλείο που παρέχει τα στοιχεία εκείνα που χρειάζονται για αποτελεσματικό έλεγχο, ώστε να προλαμβάνουμε τις σπατάλες πόρων και να εξασφαλίζουμε την επιτυχία των δράσεων εταιρικής υπευθυνότητας με γνώμονα την ικανοποίηση των εμπλεκομένων.

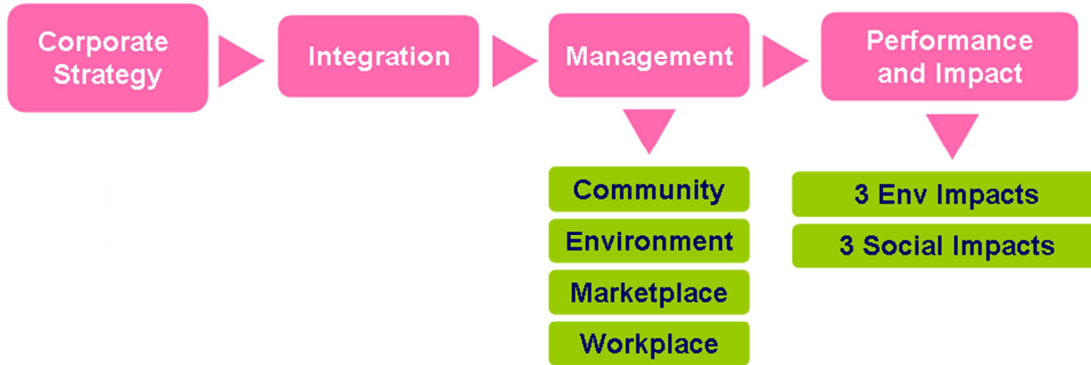
Η μέτρηση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης γίνεται έτσι αναπόσπαστο εργαλείο κάθε στρατηγικής Εταιρικής Υπευθυνότητας.

4.2. Οι 4 τομείς επιδόσεων του CR Index

Το Φεβρουάριο του 2008, Το Ινστιτούτο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (CRI – Corporate Responsibility Institute) εισήγαγε τον πρώτο δείκτη μέτρησης ΕΚΕ στην Ελλάδα, τον Δείκτη Εταιρικής Υπευθυνότητας (Corporate Responsibility Index) του βρετανικού Ινστιτούτου διεθνούς αναφοράς «Business in the Community». Στόχος του δείκτη CRI είναι να παρέχει στις Ελληνικές επιχειρήσεις και οργανισμούς, ένα αναγνωρισμένο εργαλείο αξιολόγησης και σημείο αναφοράς για την αναγνώριση των επιδόσεων τους σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με βάση διεθνή κριτήρια.

Το CR Index αποτελεί τον σημαντικότερο διεθνώς αναγνωρισμένο δείκτη μέτρησης της απόδοσης των επιχειρήσεων στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής

Ευθύνης (ΕΚΕ) και χρησιμοποιείται ως εθνικός δείκτης ΕΚΕ σε διάφορες χώρες. Εκτός από εργαλείο αξιολόγησης αποτελεί και σημείο αναφοράς για τη συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε 4 επιμέρους τομείς: Κοινωνία, Περιβάλλον, Εργαζόμενοι και Αγορά.

Διάγραμμα 3: Corporate Responsibility Index⁴⁸

Πιο αναλυτικά ο δείκτης CRI μετράει την απόδοση των επιχειρήσεων και την επίδρασή τους:

1. Στην κοινωνία, αξιολογώντας την υποστήριξη που παρέχει σε πρωτοβουλίες των τοπικών και εθνικών κοινωνιών βοηθώντας στο χτίσιμο εποικοδομητικών σχέσεων με τις κοινωνίες αυτές και τη δημιουργία Αμοιβαίας Εμπιστοσύνης.
2. Στο περιβάλλον, αξιολογώντας τις πολιτικές τους και τις ενέργειές τους για τον περιορισμό των δυσμενών επιδράσεων που εξασκεί στις κλιματικές αλλαγές βοηθώντας να συνειδητοποιήσουν ότι η μετάβασή τους σε μια οικονομία που απαιτεί περιορισμό του διοξειδίου του άνθρακος αντιπροσωπεύει τόσο ένα μεγάλο ρίσκο όσο και μια μεγάλη ευκαιρία.
3. Στην αγορά και τους καταναλωτές, αξιολογώντας την επίδοσή τους στις σχέσεις τους με τους πελάτες τους και την αγορά και στο κατά πόσο παρακολουθούν, κατανοούν και ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταλλασσόμενες ανάγκες των καταναλωτών. Στο πώς δηλαδή πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες με υπευθυνότητα, σωστή ποιότητα και τιμές.

⁴⁸ <http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=29>

4. Στους εργαζομένους, αξιολογώντας τη συμπεριφορά και τις πολιτικές τους στα εργασιακά θέματα όπως: Ασφάλεια, Υγιεινή, Ευλικρινή Επικοινωνία και Δίκαιη Μεταχείριση.⁴⁹

4.3. Προϋποθέσεις διαμόρφωσης κατάλληλων μοντέλων ΕΚΕ

Οι δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, που αποφασίζει μια επιχείρηση να εφαρμόσει, εκτός από τις ίδιες τις αρχές τις ΕΚΕ, θα πρέπει να διέπονται από ορισμένους βασικούς κανόνες. Ακολουθεί προσπάθεια καταγραφής των κανόνων αυτών:

- **Να συμπλέουν με την αποστολή και το όραμα της επιχείρησης**

Οι επιχειρήσεις, για να είναι κοινωνικά υπεύθυνες, πρέπει να λαμβάνουν υπόψη στο σχεδιασμό των οραμάτων και των αξιών τους όλους εκείνους τους εμπλεκόμενους που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητες τους. Κάθε δραστηριότητα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης θα πρέπει να αναπτύσσεται με βάση τις αξίες, το όραμα και την αποστολή των επιχειρήσεων.

- **Να στηρίζονται στην πραγματική καταγραφή και μελέτη των αναγκών**

Η αντικειμενική καταγραφή αναγκών και η αναλυτική μελέτη και επεξεργασία τους συνιστούν την αφετηρία στην οποία στηρίζεται η επιτυχία των δράσεων. Στόχος είναι η κατανόηση της κατάστασης του περιβάλλοντος, καθώς κάθε τοπική κοινωνία έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες, τη δική της παραγωγική διάρθρωση και συνεπώς τις δικές της ανάγκες.

- **Να οδηγούν σε μετρήσιμα αποτελέσματα**

Για να υπάρχει πραγματικό όφελος, τόσο για την κοινωνία όσο και για την επιχείρηση, οι δράσεις εταιρικής υπευθυνότητας που εφαρμόζει μια επιχείρηση, θα πρέπει έχουν μετρήσιμα αποτελέσματα. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται τόσο η αξιολόγηση των δράσεων όσο και η βελτιστοποίησή τους, ενώ παράλληλα

⁴⁹ <http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=29>

αποδεικνύεται και η πραγματική χρησιμότητα κάθε δράσης. Η επίτευξη μετρήσιμων αποτελεσμάτων είναι σημαντική για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη – τις επιχειρήσεις, την κοινωνία, τους εργαζόμενους.

- **Να προκύπτει σαφής οικονομική δαπάνη για την επιχείρηση**

Πολλές φορές οι επιχειρήσεις συμπεριλαμβάνουν στις δράσεις ΕΚΕ που υλοποιούν και εκείνες τις δράσεις που δεν ενσωματώνουν καμία δαπάνη άμεση ή έμμεση, αλλά βασίζονται στην εθελοντική προσφορά των εργαζομένων τους ή στην κάλυψη της δαπάνης από κάποιο κοινοτικό ή εθνικό πρόγραμμα. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται δράσεις όπως η συλλογή τροφίμων ή ρούχων από τους εργαζόμενους, η υλοποίηση προγραμμάτων πρακτικής άσκησης φοιτητών τη δαπάνη όμως των οποίων καλύπτουν εξ' ολοκλήρου ιδρύματα, φορείς όπως ο ΟΑΕΔ (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού). Αυτές οι δράσεις, παρά το θετικό τους αποτύπωμα στην κοινωνία, δεν συνάδουν με τις αρχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι δράσεις ΕΚΕ θα πρέπει να ενσωματώνουν κάποια οικονομική δαπάνη για τις επιχειρήσεις που τις υιοθετούν, η οποία μπορεί να είναι είτε άμεση όπως είναι η απευθείας διάθεση οικονομικών πόρων, είτε έμμεση όπως είναι για παράδειγμα για μια εταιρία εστίασης η κάλυψη των ημερήσιων αναγκών σε τρόφιμα ενός ιδρύματος που φιλοξενεί παιδιά. Σημειώνεται ότι αυτό δεν συνεπάγεται απαραίτητα την καθ' ολοκληρίαν ανάληψη του κόστους μιας δράσης από τις επιχειρήσεις, καθώς το συνολικό κόστος μπορεί να προκύπτει και μέσω συμπράξεων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

- **Να έχουν επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα**

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη προϋποθέτει διαχρονική δέσμευση, συνέπεια, συνέχεια και έμφαση στην ανάληψη πρωτοβουλιών. Οι δράσεις ΕΚΕ θα πρέπει να είναι προστιθέμενης αξίας τόσο για την κοινωνία όσο και για την επιχείρηση και να επαναλαμβάνονται σε τακτική βάση ανάλογα με τη φύση της δράσης και τις καλυπτόμενες ανάγκες. Για παράδειγμα μια δράση που είναι ιδιαίτερα προσφιλής από τις επιχειρήσεις όπως είναι η συγκέντρωση τροφίμων για τις φτωχές οικογένειες μια φορά τον χρόνο, συνήθως σε περίοδο εορτών, αποτελεί

αναμφισβήτητα μια θετική πρωτοβουλία, αλλά η αποσπασματικότητα της ίδιας της δράσης δεν συνιστά αντιμετώπιση του κοινωνικού προβλήματος για το οποίο υλοποιείται, αλλά έχει κατά βάση χαρακτηριστικά φιλανθρωπικής ενέργειας. Με την επανάληψη των δράσεων η ΕΚΕ ξεφεύγει από την αντίληψη της φιλανθρωπικής πράξης και τη νοοτροπία εκμετάλλευσης πρόσκαιρου επικοινωνιακού οφέλους και λαμβάνει χαρακτήρα σύγχρονης διοικητικής κουλτούρας.

- **Να αφορούν σε εθελοντική δράση των επιχειρήσεων**

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι το σύνολο των πρακτικών που ενσωματώνει στη λειτουργία της μια επιχείρηση με αντίκτυπο σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή σε όλους όσους επηρεάζουν ή επηρεάζονται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο από αυτές τις πρακτικές. Οι δράσεις ΕΚΕ υλοποιούνται σε εθελοντική βάση και αναφέρονται σε δραστηριότητες που υπερβαίνουν τις ελάχιστες υποχρεώσεις (κοινωνικές και περιβαλλοντικές) που ορίζει ο νόμος για τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Οι πρακτικές ΕΚΕ εδράζονται στην κατανόηση από την πλευρά των επιχειρήσεων ότι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται και κατά συνέπεια θα πρέπει να συμμετέχουν με συνειδητό τρόπο στην ευμάρεια του κοινωνικού συνόλου, καθώς σε άλλη περίπτωση δυναμιτίζονται τα θεμέλια της ίδιας της ύπαρξής τους σε μακροχρόνιο ορίζοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Η ΕΚΕ στην Ελλάδα – Τάσεις προκλήσεις και προοπτικές

Η ελληνική επιχειρηματική κοινότητα προσπαθεί να προσαρμόσει τις στρατηγικές και τις πρακτικές της στις απαιτήσεις του νέου επιχειρηματικού μοντέλου. Παρ' όλα αυτά στην Ελλάδα η ΕΚΕ δεν αποτελεί ακόμη διαδεδομένη κουλτούρα, ούτε ενθαρρύνεται και υιοθετείται σε συστηματική βάση, ενώ η πλειονότητα των επιχειρήσεων εντάσσει την ανάληψη σχετικών δράσεων στο πλαίσιο άσκησης επικοινωνιακής και περιστασιακής πολιτικής. Το κοινωνικό μέρισμα αναγνωρίζεται ως προϋπόθεση για πραγματικά βιώσιμη ανάπτυξη, και οι ελληνικές επιχειρήσεις προσπαθούν να ανταποκριθούν σ' αυτήν την προϋπόθεση, όμως, ειδικά στις συνθήκες οικονομικής κρίσης του σήμερα, για πολλές επιχειρήσεις η ΕΚΕ θεωρείται πολυτέλεια. Είναι όμως βέβαιο ότι εταιρείες με αυτή την αντίληψη δεν επενδύουν μακροπρόθεσμα, αλλά έχουν ως στόχο το συγκυριακό κέρδος. Δεν είναι τυχαίο ότι οι εταιρείες που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες ΕΚΕ είναι αυτές με έντονο εξαγωγικό προσανατολισμό. Δεδομένου ότι ο θεσμός έχει προχωρήσει πολύ περισσότερο στις αγορές στόχους και οι δράσεις ΕΚΕ αποτελούν μέρος της γενικότερης στρατηγικής ανάπτυξης των επιχειρήσεων, αλλά και της συνείδησης των πολιτών κατά τη διαδικασία επιλογής των προϊόντων που αγοράζουν, οι ελληνικές εταιρείες που θέλουν να έχουν παρουσία στο διεθνές περιβάλλον θα πρέπει να υιοθετήσουν τέτοιες πρακτικές.

Ένα σημαντικό εμπόδιο στην υιοθέτηση των πρακτικών ΕΚΕ είναι η παγιωμένη αντίληψη ότι η ΕΚΕ αφορά αποκλειστικά τις μεγάλες επιχειρήσεις. Οι ΜΜΕ στην πλειονότητά τους δηλώνουν αδυναμία να εφαρμόσουν προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, επικαλούμενες συνήθως το οικονομικό κόστος, το περιορισμένο τους μέγεθος ή την αδυναμία κατανόησης της θετικής σχέσης που έχει η ενσωμάτωση των αρχών της ΕΚΕ στην επίτευξη των στόχων τους και εν γένει στην επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης.

Είναι βέβαιο, ότι στο μέλλον ο θεσμός της ΕΚΕ θα πρέπει να πάρει πιο στρατηγική μορφή αν θέλουμε να υπάρξει αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των νέων αναγκών και προκλήσεων που φέρνει η οικονομική κρίση. Στα μελλοντικά προβλήματα που θα αντιμετωπίσει ο κόσμος περιλαμβάνονται η κλιματική αλλαγή, η αστικοποίηση και η γήρανση των πληθυσμών, η ανεπάρκεια νερού, τροφίμων και ενέργειας, η μετανάστευση και η φτώχεια. Μπροστά σ' αυτές τις προκλήσεις, κυβερνήσεις επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.ά. θα ενώσουν τις δυνάμεις τους για την επίλυσή τους με ταχύτητα και ευελιξία. Επιπλέον, η ΕΚΕ θα πρέπει να αποκτήσει ευρύτερη έννοια και εφαρμογή πέρα από τα στενά όρια της περιστασιακής χρηματοδότησης κοινωφελών σκοπών, η της ταύτισής τους με τις δημόσιες σχέσεις. Υπάρχουν ήδη αρκετά παραδείγματα υιοθέτησης αυτής της αρχής σε πρακτικό επίπεδο: μικρές επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε τοπικές περιβαλλοντικές δράσεις, τράπεζες οι οποίες παρέχουν μικροδάνεια για την ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών, βιομηχανίες που ενισχύουν την εκπαίδευση του τοπικού πληθυσμού και στηρίζουν τοπικούς παραγωγούς πρώτων υλών. Αυτό που σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής στοιχεία προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι να προωθηθεί η εταιρική κοινωνική ευθύνη και να γίνει βασικό στοιχείο της νέας στρατηγικής. Στρατηγικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η ανάδειξη, μέσα στα επόμενα χρόνια, μιας πιο ανταγωνιστικής και δυναμικής οικονομίας που θα στηρίζεται στη γνώση και θα είναι ικανή για βιώσιμη ανάπτυξη, προσφέροντας περισσότερες θέσεις απασχόλησης, καλύτερες συνθήκες εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις καλούνται μέσα σε αυτό το πλαίσιο να αναλάβουν το ρόλο που τους αντιστοιχεί με την προώθηση στοχευμένων προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που θα διασφαλίσουν την προσέγγιση αυτού του στόχου.

Την ίδια στιγμή, η αύξηση της επιρροής των καταναλωτών και των ομάδων πίεσης, η παγκοσμιοποίηση και άλλοι παράγοντες, αναδεικνύουν το σύνθετο ρόλο των επιχειρήσεων και την ανάγκη αμοιβαίας συνύπαρξής τους με την κοινωνία. Εκτιμάται ότι το νομοθετικό πλαίσιο που προωθεί η Γενική Γραμματεία Καταναλωτή με το οποίο προστατεύονται τα δικαιώματα του καταναλωτή θα ισχυροποιήσει το καταναλωτικό κίνημα στην Ελλάδα και αυτό θα καταστήσει στο μέλλον πιο

επιτακτική την ανάγκη από την πλευρά των επιχειρήσεων να αναδείξουν το κοινωνικό τους προφίλ. Οι καταναλωτές και στην Ελλάδα σταδιακά τείνουν να βασίζονται σε μεγάλο βαθμό τις αγοραστικές τους αποφάσεις με βάση ποια εταιρεία ρυπαίνει λιγότερο, ποια απασχολεί μειονότητες ή προσφέρει προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης σε άπορες και ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ποια μεριμνά για τα εγκαταλελειμμένα και κακοποιημένα παιδιά, ποια σέβεται περισσότερο τους καταναλωτές κλπ. Ο βαθμός ενσωμάτωσης των αρχών της ΕΚΕ στη στρατηγική των επιχειρήσεων εξαρτάται σημαντικά από τη στάση των πολιτών – καταναλωτών, οι οποίοι οφείλουν όχι μόνο να απαιτήσουν αλλά και να υποστηρίξουν την ΕΚΕ. Ο καταναλωτής μπορεί να αναδείξει την υπευθυνότητα σε στοιχείο ανταγωνιστικότητας και με τον τρόπο αυτό θα κινητοποιηθούν περισσότερες επιχειρήσεις για να στραφούν προς αυτή την κατεύθυνση. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα blogs εκτιμάται ότι θα επιτελέσουν καθοριστικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς μέσω αυτών των εργαλείων επιτυγχάνεται σήμερα η ταχύτερη διάδοση της πληροφορίας, η προώθηση της διαφάνειας και εν κατακλείδι συμβάλλουν στη διαμόρφωση της εικόνας μιας επιχείρησης. Επιχειρώντας μία σύγκριση με το παρελθόν, θα μπορούσαμε να αποδώσουμε ένα μέρος της ανάπτυξης της έννοιας της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο κατά την τελευταία 10ετία στη διεξόδου του internet στο σπίτι του κάθε καταναλωτή. Το κλειδί που επέφερε στη φήμη και αξιοπιστία πολλών επιχειρήσεων η ταχύτερη διάδοση σε όλο τον κόσμο μέσω του internet διατροφικών, οικονομικών, οικολογικών ή άλλων σκανδάλων δεν θα πρέπει να θεωρείται καθόλου τυχαίο με την άμεση επανεξέταση των θέσεων των επιχειρήσεων και την αλλαγή του τρόπου λειτουργίας τους σε κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, υιοθετώντας μια πιο ηθική συμπεριφορά.

Σήμερα οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις παγκοσμίως, έχοντας κατανοήσει το ρόλο, τις ευθύνες και το συμφέρον τους έχουν ενσωματώσει την έννοια της αειφορίας στη στρατηγική τους, ενώ η υιοθέτηση αυτής της στρατηγικής ανάπτυξης κερδίζει συνεχώς έδαφος. Πρόσφατη διεθνής έρευνα που πραγματοποιήθηκε με συμμετοχή των Διευθυνόντων Συμβούλων μεγάλων επιχειρήσεων αποκάλυψε ότι κατά 75% συμφωνούν στο ότι η ΕΚΕ είναι σημαντικός παράγοντας για την

μακροχρόνια κερδοφορία. Στη Δυτική Ευρώπη, 68% των μεγάλων επιχειρήσεων χρησιμοποιούν κατά την αξιολόγηση της απόδοσής τους μακροοικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, πέραν των κλασικών χρηματοοικονομικών δεικτών, φανερώνοντας τις επιρροές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Επιπλέον, η ανάπτυξη ειδικών επενδυτικών κεφαλαίων και δεικτών διαχείρισης στα μεγαλύτερα χρηματιστήρια του κόσμου (Dow Jones Sustainability Index και FTSE4Good) διαμορφώνουν νέα δεδομένα ως προς τα κριτήρια με τα οποία θα λαμβάνονται εφεξής οι επενδυτικές αποφάσεις.⁵⁰

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι για την εφαρμογή της ΕΚΕ δεν υπάρχουν μοντέλα που να μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο για τον κάθε κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας και την κάθε επιχείρηση. Δηλαδή η ενσωμάτωση της κοινωνικής υπευθυνότητας στη λειτουργία μιας επιχείρησης δεν είναι απλώς ένα διαφορετικό μοντέλο διαχείρισης το οποίο μπορεί ο καθένας να αντιγράψει διασφαλίζοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη. Είναι πάνω από όλα κουλτούρα η οποία καλλιεργείται και είναι χρέος της κάθε Πολιτείας να δημιουργήσει εκείνες τις προϋποθέσεις για την υιοθέτηση αυτής της κουλτούρας, προκειμένου να επιτευχθεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας και η επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να αναπτύξει μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων μέσω κατάλληλων δεικτών απόδοσης, καθώς και αξιόπιστο σύστημα πληροφόρησης και διαφάνειας ως προς τις υλοποιούμενες δράσεις.

2. Συμπεράσματα

Στη σημερινή δοκιμαζόμενη οικονομία, η κοινωνική προσφορά των εταιριών δεν είναι απλώς αποδεκτή αλλά και αναμενόμενη, με αποτέλεσμα η ΕΚΕ να έχει αποκτήσει νέες διαστάσεις. Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση νέων προτύπων επιχειρηματικής λειτουργίας και ανάπτυξης και συνεισφέρει καθοριστικά στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις και

⁵⁰ Μ. Αλεξίου, «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη : Μια διαφορετική αντίληψη στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον», Επιστήμη & Κοινωνία, Τεύχος 19 (2008)

συνακόλουθα στη βελτίωση των οικονομικών τους επιδόσεων και εν κατακλείδι στην ανάπτυξη. Για αυτό το λόγο, αποτελεί βασική προτεραιότητα τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη της αειφορίας. Εκφράζεται έμπρακτα με την εθελοντική αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων σε κοινωνικές και περιβαλλοντικές δράσεις, πέραν των υποχρεώσεων που προβλέπει ο νόμος, με στόχο την αποτελεσματική συμβολή στην κοινωνική συνοχή και πρόοδο, αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Οι δράσεις ΕΚΕ δεν αποτελούν υποκατάστατο της δημόσιας πολιτικής, αλλά μπορούν να συνεισφέρουν στην επίτευξη πολλαπλών στόχων δημόσιας πολιτικής με την προώθηση στρατηγικών συνεργασιών μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η ΕΚΕ αποτελεί ίσως το πρωταρχικό μέσο επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς οι επιχειρήσεις έχουν πλέον αντιληφθεί ότι δεν μπορούν να αποτελέσουν απομονωμένα παραδείγματα ευημερίας σε ένα περιβάλλον ύφεσης, με αποτέλεσμα η επένδυση των επιχειρήσεων στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου να εξελίσσεται σε απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων.

3. Κατευθύνσεις για περαιτέρω έρευνα

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι μια δυναμική έννοια της οποίας οι αρχές και αξίες εξελίσσονται συνεχώς και ακολουθούν τους προβληματισμούς και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει μια κοινωνία.

Εν μέσω κρίσης, η ΕΚΕ μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη κράτους πρόνοιας και να συνεισφέρει καθοριστικά στην κοινωνική συνοχή. Μια επιχείρηση, εκτός από την προσήλωση στον οικονομικό της ρόλο, οφείλει να είναι επίσης κοινωνικά υπεύθυνη και να φροντίζει για τη διατήρηση και διασφάλιση των φυσικών και ανθρωπίνων πόρων. Οι επιχειρήσεις οφείλουν να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους και να μετατρέψουν τις προκλήσεις σε ευκαιρίες

μέσα από καινοτομίες, συστημική σκέψη, όραμα, αποφασιστικότητα και συνεργασίες. Ταυτόχρονα, η Πολιτεία (Κράτος & Τοπική Αυτοδιοίκηση) και η Κοινωνία των Πολιτών πρέπει να αναλάβουν το δικό τους ρόλο και να συνεργαστούν με τον επιχειρηματικό κόσμο προκειμένου να σχεδιαστούν και υλοποιηθούν δράσεις που θα απαντούν στις σύγχρονες ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Μόνο με συνεργασία αυτού του επιπέδου θα υπάρξει η μέγιστη αποτελεσματικότητα των δράσεων της ΕΚΕ και θα επιτευχθεί ο στόχος αύξησης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Αυτή τη στιγμή το καθένα από τα τρία μέρη (Κράτος, Κοινωνία των Πολιτών, Επιχειρήσεις) ενεργούν ως επί το πλείστον αυτόνομα με αποτέλεσμα η συνολική συνεισφορά να υπολείπεται σημαντικά αυτού που θα ήταν εφικτό. Θεωρούμε ότι λόγω του θεσμικού και νομοθετικού του ρόλου το Κράτος είναι αυτό που θα πρέπει να αναλάβει το ρόλο του συντονιστή μιας τέτοιας προσπάθειας και μέσα από καλοσχεδιασμένα συστήματα παρακολούθησης ως προς την πραγματική επίδραση των δράσεων αυτών στους τεθέντες στόχους θα υπάρχει η δυνατότητα αυτοβελτίωσης των ίδιων των πρακτικών ΕΚΕ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Βιβλιογραφία

1. Αναλυτής, Ν. (2007), Εισήγηση κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας του Ινστιτούτου Επικοινωνίας «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Υπεύθυνη Κατανάλωση-CSR 2007», 24 Απριλίου 2007, Αθήνα
2. Κότιος Α-Παυλίδης Γ. *Διεθνείς Οικονομικές Κρίσεις*, Αθήνα: Rosili, 2011, σ.21
3. Μ. Αλεξίου, «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη : Μια διαφορετική αντίληψη στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον», *Επιστήμη & Κοινωνία*, Τεύχος 19 (2008)
4. Σοφία Κουνενάκη – Εφραίμογλου, Κεφάλαιο, *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, Μάιος 2014
5. Phillip Kotler, *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, E-economia Publishing, 2009
6. Davis K. 1960, 'Can Business afford to ignore Social Responsibilities?' *California Management Review*, 2, Spring, pp. 70-76.
7. Falck O. and S. Hebl (2007), "Corporate Social Responsibility: Doing Well by Doing Good", *Business Horizons*, Vol. 50 (3), pp. 247-254
8. Donaldson, T. (1982), *Corporations and Morality*, Englewood Cliff, N.J.: Prentice-Hall.
9. Donaldson, T. and Dunfee, T.W. (1999), *Ties That Bind: A Social Contracts Approach to Business Ethics*, Boston: Harvard Business School Press.
10. European Commission, (2009) , «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». *European Economy*, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr
11. Maslow, A. H. (1943). "A Theory of Human Motivation", *Psychological Review*, 370-396
12. Fernández, B. ve Souto, F. (2009). "Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity?", *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 2 (1): 36-50

13. Porter, M.E./Kramer, M.R. (2006): *Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility*. In: Harvard Business Review, Δεκέμβριος 2006, σ. 78-93.
14. Perkins R., Neumayer E., Geographic Variations in the Early Diffusion of Corporate Voluntary Standards: Comparing ISO14001 and the Global Compact, *Environment and Planning A*, Vol. 42, 2010, σελ:4
15. International Trade Regulation, σελ: 7.21-2
16. Rasche A., Toward a Model to Compare and Analyze Accountability Standards – The Case of the UN Global Compact, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 16, 2009, σελ: 193
17. Accountability 2008, AA1000 Stakeholder Engagement Standard 2011, Final Exposure Draft, Σελ:4
18. Gobbels M., Jonker J., AA1000 and SA8000 Compared: a Systematic Comparison of Contemporary Accountability Standards, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 18, No. 1, 2003, pp. 54-58
19. Gilbert D. U., Rasche A., Discourse Ethics and Social Accountability – the Ethics of SA 8000 , σελ: 17
20. Ball J., Can ISO 14000 and Eco-labelling turn the Construction Industry Green?, *Building and Environment*, Vol. 37, 2002, σελ.: 423
21. Ball J., Can ISO 14000 and Eco-labelling turn the Construction Industry Green?, *Building and Environment*, Vol. 37, 2002, σελ.:422
22. Whitelaw K., *ISO 14001. Environmental Systems Handbook*, Elsevier, Oxford, 2004, σελ. Introduction xvi.
23. Willis A., The Role of the Global Reporting Initiative’s Sustainability Reporting Guidelines in the Social Screening of Investments, *Journal of Business Ethics*, Vol. 43, 2003,σελ: 234
24. Hedberg C.-J., Malborg von Fr., The Global Reporting Initiative and Corporate Sustainability Reporting in Swedish Companies, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, Vol. 10, 2003 , σελ: 154
25. Etzion Dr., Ferraro F., Institutional Entrepreneurship through Voluntary Standard Setting: The Case of the Global Reporting Initiative, σελ: 10

26. Kell G., Ruggie J., Global markets and social legitimacy: the case for the “Global Compact”, *Transnational Corporations*, vol. 8, no. 3, December 1999, σελ. 104
27. UN Global Compact, *Corporate Citizenship in the World Economy*, October 2008, σελ.2
28. Arevalo J., Fallon F., Assessing Corporate Responsibility as a Contribution to Global Governance: the Case of the UN Global Compact, *Corporate Governance*, Vol. 8, No. 4, 2008, σελ: 457
29. Archie B. Carroll, *Managing Corporate Social Responsibility*, March 1977

Πηγές από Διαδίκτυο

1. <http://www.opengov.gr/ypoian/wp-content/uploads/downloads/2014/07/eke.pdf>
2. Σημειώσεις Δρ. Θεοδώρου Θ. (Επιθεωρητή Οικονομικών μαθημάτων, Υπουργείο Παιδείας) διαθέσιμο στο http://www.alfavita.gr/artra/art13_7_9_0703.php
3. <https://www.imf.org/external/lang/Greek/np/exr/facts/pdf/crislendg.pdf>
4. www.valueinvest.gr
5. Investment & Analysis Journal – www.iraj.gr
6. http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_el.htm
7. The Millennium Poll on Corporate Social Responsibility, 1999. www.iblf.org.
8. [http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/3465aea6a6052333c22570e1002eeae2/f8a05fe8440f5cb4c22570e100305444/\\$FILE/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%95%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sws/sws13.nsf/3465aea6a6052333c22570e1002eeae2/f8a05fe8440f5cb4c22570e100305444/$FILE/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%95%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7.pdf)
9. <http://www.saintl.org/index.cfm?fuseaction=Page.viewPage&pageId=909&parentID=478&nodeID=1>
10. http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=31807
11. <http://www.globalreporting.org/ReportingFramework/ReportingFrameworkOverview/>

12. Sustainability Reporting Guidelines, διαθέσιμο σε:

http://www.globalreporting.org/NR/rdonlyres/ED9E9B36-AB54-4DE1-BFF2-5F735235CA44/0/G3_GuidelinesENU.pdf

13. http://www.globalcompactnetworkhellas.gr/portal/index.php?option=ozo_content&perform=blogcategory&id=47&Itemid=78&lang=

14. <http://www.cri.org.gr/Contents.aspx?CatId=29>

15. <http://csrhellas.eu/>

16. <http://www.csreurope.org/>

17. <http://globalsustain.org/en>